

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Tanssia – tarvitaanko sitä?

Tanssitaiteen alueellinen saavutettavuus

Marjo Pyykönen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 03 / 2014

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Marjo Pyykönen	Sivumäärä 42 ja 3 liitesivua
Työn nimi Tanssia – tarvitaanko sitä? Tanssitaiteen alueellinen saavutettavuus	
Ohjaava(t) opettaja(t) Päivi Ruutiainen, Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Tanssin talo ry, Hanna-Mari Peltomäki	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössäni selvitän, mitä tanssin kiertuetoiminnan eteen on tehty Suomessa 1970-luvulta lähtien. Tanssin talo ry tilasi työn saadakseen ajankohtaista tietoa, miten valtakunnallista kiertuetoimintaa kannattaisi edistää ja mikä voisi olla tulevan Tanssin talon rooli kiertuetoiminnan välittäjäorganisaationa. Tavoitteena oli myös selvittää, miten yhteistyö kaupungin teattereiden ja tanssin kentän välillä saadaan toimimaan mahdollisimman hyvin.</p> <p>Työn materiaali pohjautuu esittävän taiteen kentän ammattilaisten haastatteluihin ja aiempien aiheeseen liittyvien tutkimusten analysointiin. Vertailukohteiksi otin muutaman toimivan kansainvälisen kiertuejärjestelmän.</p> <p>Suurimpia haasteita toimivan kiertuejärjestelmän luomiselle ovat kiertueen aikatauluttaminen, henkilö- ja taloudelliset resurssit sekä tekniset edellytykset.</p> <p>Tanssin asema ja sen toimintaedellytykset taiteen kentällä kaipaavat edelleen kohotusta. Yleisötyöhön panostamalla luodaan lisää tarvetta tanssille ja uusia yleisöjä tanssiteoksille.</p> <p>Opinnäytetyöprosessin aikana saatiin lisättyä vuoropuhelua tanssin valtakunnalliseen kiertuetoimintaan liittyvien osapuolten välillä. Työ toimii lähdemateriaalina kiertuetoimintaan liittyvissä yhteydenotoissa päättäjiin ja rahoittajiin.</p>	
Asiasanat kiertueet, kulttuuripolitiikka, tanssi, tanssiala, teatteri, yhteistyö, yleisötyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Marjo Pyykönen	Number of Pages 42 and 3 annexes
Title Dance – do we need it? The regional achievability of dance	
Supervisor(s) Päivi Ruutiainen, Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor Tanssin talo ry, Hanna-Mari Peltomäki	
Abstract <p>In this thesis I gathered information about the actions, which have been done to improve touring in dance in Finland since 1970's. Tanssin talo ry commissioned the work in order to get current information about the possibilities to develop national touring system and to find out what the future role of the Dance House as a touring organization could be. One objective was to look into how the collaboration between the city theatres and the dance field could work in the best way possible.</p> <p>The material of this thesis is based on the interviews of the performing art professionals and the analysis of former studies regarding the subject. Some international successful touring systems were included as points of comparison.</p> <p>The biggest challenges to create a functioning touring system are the schedules of the tour, personnel and economical resources and technical conditions.</p> <p>The status of dance and its operational preconditions still need uplifting. More demand for dance will be created by investing in increasing the audience.</p> <p>The dialogue between the different parties of national touring operations was enhanced during the thesis process. The work serves as a reference of dance touring related matters when contacting the policy-makers and sponsors.</p>	
Keywords audience, theatres, collaboration, cultural policy, dance, dance field, tours	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Opinnäytetyön tarkoitus	7
1.2 Opinnäytetyön menetelmät	7
2 SUOMALAISEN TANSSIN KENTTÄ	8
2.1 Tanssin rahoitus	9
2.2 Tanssin kentän toiminta	10
2.3 Tanssin aluekeskukset	11
2.4 Tanssin tiedotuskeskus	13
2.5 Tanssin talo	14
3 KIERTUETOIMINTA – TOIMENPITEET JA ONGELMAT	16
3.1 Tanssin viime vuosikymmenet	16
3.2 Tanssin kentän ja teattereiden yhteistyö	20
3.3 Tanssin visio ja strategia 2010-2020 – työpapereita -kysely	23
3.4 Dansenät Sverige	24
3.5 Dance Touring Partnership UK	26
3.6 Dance Consortium	26
3.7 Kedja	27
4 TANSSIN TARVE	27
4.1 Tanssin markkinointi	28
4.2 Yleisötyö	29
4.3 Taidetanssi – viihdetanssi	30
5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	31
6 POHDINTAA	35
LÄHTEET	40
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Tanssitaiteen pitkäjänteinen valtakunnallinen kiertueyhteistyö on puhuttanut jo vuosikymmeniä. On järjestetty pilotteja ja alueellista esitystoimintaa, mutta niistä huolimatta vakiintuneita, riittävän laajoja ja kustannustehokkaita kiertuejaksoja useamman kaupungin välillä ei toistaiseksi ole muodostunut.

Kenen etuja kiertuetoiminta palvelee? Miten eri tahot siitä hyötyvät? Taiteilijat työllistyvät, teatterit saavat uutta sisältöä ohjelmistoihinsa, kuluja saadaan jaettua ja yleisö saa uusia elämyksiä. Tästä kaikki ovat varmasti samaa mieltä. Tahtotila kiertuetoimintaan ja siihen liittyvien toimijoiden yhteistyöhön on ilmiselvästi olemassa, mutta ongelmia tuntuu olevan. Taloudelliset resurssit ovat yksi niistä. Tässä kiristyneessä taloudellisessa tilanteessa on vaikea nähdä teattereiden maksavan kiertueeteoksista riittävästi kattamaan kaikki vierailusta aiheutuvat kulut ilman, että kehitetään uusia rahoituskanavia. Toisaalta kireä taloustilanne voi tuoda uusia innovatiivisia mahdollisuuksia kun luovien alojen toimijat hakeutuvat yhteistyöhön erilaisten tahojen kanssa. Vaikeina aikoina toimialojen välisten raja-aitojen on huomattu madaltuvan (Luova vienti -projekti 2011).

Teattereiden rahoitusjärjestelmä mittaa onnistumista esitysmäärillä ja yleisöluvulla. Tulospaineet vaikuttavat luonnollisesti teattereiden sisällöllisiin valintoihin. Ei uskalleta ostaa vierailevaa esitystä, vaikka se voi tuotantona olla halvempi kuin oma tuotanto. Tanssin yleisömäärän tiedetään olevan huomattavasti teatteriyleisöä pienempi ja yleisön saaminen paikalle on epävarmaa.

Tanssiteatterit kiersivät valtakuntaa ahkerasti 1970-90 -luvuilla. Vapaille ryhmille suunnattu kiertuetuki kattoi matka- ja majoituskulut, mitkä muodostavat merkittävän kustannuserän kiertueen kokonaiskustannuksista. Tämä subventio takasi sen, että esitysten hinnat olivat samat kaikille kaupungista riippumatta. Kiertueita oli mahdollista toteuttaa ja ne jakaantuivat ympäri Suomea. Kun kiertuetuki siirrettiin ryhmien toiminta-avustuksiin on kiertäminen pikkuhiljaa hiipunut.

Tarvitaan rakenteellista muutosta rahoituksessa. Määrärahojen osuus ei tulevaisuudessa tule ainakaan lisääntymään, joten rahoituksen jakoa tulisi järjeistää ja tehostaa. Valtio voisi rahaa jakaessaan korvamerkitä tietyn osuuden vierailevien esitysten subventointiin. Mihin subventio kannattaa kohdentaa - tilaajalle, välittäjälle vai esiintyvälle ryhmälle - on yksi merkittävä kysymys, johon haen työssäni vastauksia. Toinen iso ongelma on tuotantopainotteinen rahoitus. Tällä hetkellä vain uusia tanssiteoksia rahoitetaan. Tämä johtaa pakkotuottamiseen. Rahoitusmahdollisuuksia tulisi luoda myös teosten uudelleen lämmittämistä koituville harjoituskustannuksille, jotka lisäävät merkittävästi teosten myyntihintaa. Näin entistä useampi ostajataho voisi ostaa teoksia ja niiden tällä hetkellä liian lyhyet elinkaaret olisi mahdollista saada pidemmäksi sekä esitysten määriä ja saatavuutta lisättyä.

Onko tanssille tarvetta? Miten sitä voi kasvattaa? Tarvitaan uutta yleisöä katsomaan teoksia. Mistä se löytyy? Laajasta tanssin harrastajakunnasta? Suuresta kulttuuria kuluttavasta naisjoukosta? Tarvitaan yleisöä osallistavia tanssitapahtumia, johon ihmiset pääsevät näkemisen lisäksi henkilökohtaisesti kokemaan tanssia. Yleisötyön tulisi olla ennakkoluulotonta ja kiinnostavaa.

Suomen Teatterit ry ja sen Tanssiteatterineuvottelukunta sekä Tanssin talo ry käynnistivät keväällä 2013 kiertueeteeman ympärille Tanssi kiertää -hankkeen. Se keskittyy kiertuejärjestelmän ja Tanssin talon koordinoivan roolin testaukseen, tanssin yleisöpohjan kasvattamiseen, yhteistyön luomiseen eri toimijoiden välillä ja kaupunginteatteri-verkoston sekä tanssin ammattilaiskentän vuoropuhelun edistämiseen. Ratkeako kiertueoiminnan ongelma muuttamalla toimintatapoja siten, että synnytetään uusi kiertueoperaattori esimerkiksi Tanssin talon alle? Voisiko Tanssin talo toimia yhteistyön kehittämiseen ja monipuolistamiseen tarvittavana välittäjäorganisaationa?

Muun muassa Ruotsissa ja Iso-Britanniassa on vakiintuneita tanssin kiertueorganisaatioita, joista löytyy toimintamalleja ja esimerkkejä myös Suomeen. Kiertueoimintaa näissä maissa on runsaasti, tanssin yleisöpohjaa on saatu laajennettua ja yleisö vaikuttaa tyytyväiseltä monipuoliseen tarjontaan. Tässä on tavoitetta myös Suomen tanssikentälle.

Oma kokemukseni tanssin kentästä on vapaan kentän tanssiryhmän näkökulmasta. Olen työskennellyt tanssin kentällä vuodesta 2011 ja kerännyt kokemusta tanssin kiertuetoiminnasta sekä kotimaassa että ulkomailla.

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Tanssin kentällä on tehty useita tutkimuksia, mikä osoittaa tarpeen selvittää erilaisia asioita. Osa tämän työn aiheista on tullut esille aiemmissa tutkimuksissa, mutta riittävää kokonaiskäsitystä tanssin kentästä ei ole vielä syntynyt. Tämän työn tarkoituksena on analysoida tanssin valtakunnallisen kiertuetoiminnan problematiikkaa ja toiminnan eteen viime vuosikymmeninä tehtyjä toimenpiteitä. Jo ensimmäisten työtä varten tekemiäni haastattelujen aikana nousi esille pyyntö kerätä yhteen tietoa tanssin kiertämiseen liittyvistä kokeiluista. Niiden lisäksi esitän haastattelujen pohjalta esille nousseita näkemyksiä miten toimintaa kannattaisi viedä eteenpäin. Muutetaanko toimintatapoja vai lisätäänkö subventioiden osuutta? Tuon esiin kiertuetoimintaan liittyvien tahojen tahtotilaa yhteistyöhön. Mitkä tekijät vaikuttavat tilaajina toimivien teattereiden ja muiden vastaanottavien tahojen kiinnostukseen lisätä vierailuvia tanssiesityksiä ohjelmistoihinsa ja miten voisi lisätä teattereiden resurssointi-intoa vierailuvia tanssiesityksiä kohtaan? Työ toimii työkaluna viestittäessä päättäjille ja rahoittajille kiertuetoiminnan tilanteesta ja sen kehittämiseen vaadittavista toimenpiteistä.

1.2 Opinnäytetyön menetelmät

Toteutin opinnäytetyön käyttämällä dokumenttianalyysia ja kvalitatiivista tutkimusta. Haastattelin parikymmentä suomalaista ja viisi ruotsalaista esittävän taiteen ammattilaista. Haastatellut edustavat kaupunginteattereiden johtajia, tanssin aluekeskusten johtoa ja tanssi- ja muuta esittävän taiteen alan vankkaa osaamista. Haastatteluista saadut vastaukset ja kommentit toimivat työn pohjana kartoituksessa mitä toimenpiteitä tanssin kiertuetoiminnan eteen on viimeisten vuosikymmenien aikana tehty. Haastateltavien pyynnöstä toin näkemyksiä esille yleisellä tasolla ilman viittausta sen antajaan. Liitteessä 1 on lista kaikista haastatelluista.

Tanssin lisäksi muillakin esittävien taiteiden aloilla on tehty kiertuetoiminnan kehittämiseen liittyviä pilotteja. Otin niistä esimerkkeinä työhön mukaan Cirko Aereon kiertuepilotin sekä Tekijä -hankkeen.

Kartoittaakseni tilaajapuolen näkökulmaa tanssin kiertuetoiminnasta lähetin kyselylomakkeen (liite 2) 15 kaupunginteatterin johtajalle. Vastausprosentti oli 0. Tavoitin puhelimitse kymmenen johtajaa, joista ainoastaan yksi kieltäytyi haastattelusta teatterissa tapahtuneen akuutin kriisin vuoksi. Haastattelut olivat vapaamuotoisia pohjautuen seuraavaan kysymysrunkoon: teatterin ohjelmiston kuvailu, tanssin osuus ohjelmistossa, kokemukset vierailevista esityksistä, esitysten rahoitus, tuotannon työjako, tulevaisuuden näkymät tanssin suhteen, yleisötyö ja Tanssi kiertää -hankkeen tuntemus.

Keskityn työssä Suomen kiertuetoiminnan eteen tehtyihin toimenpiteisiin. Tämän lisäksi tein benchmarkkausta analysoimalla muutaman kansainvälisen toimijan käytäntöjä.

2 SUOMALAISEN TANSSIN KENTTÄ

Tanssi on muiden taiteen lajien tavoin kulttuurisidonnaista ja siitä on vaikea tehdä yksiselitteinen määritelmä. Ihmiset alkoivat tanssia jo esihistorian aikaan. 1500-luvulta löytyvät ensimmäiset viittaukset Ballettiin, kuvioituun tanssiin. Suomessa tanssikulttuurista puhuttiin ensimmäisen kerran 1600-luvulla. Baletin ja modernin tanssin esitykset käynnistyivät 1900-luvun alussa. (Tanssin tiedotuskeskus 2013.)

Esittävää tanssia kutsutaan taidetanssiksi. Siinä on olennaista katsojan merkittävä osuus - vasta yleisön läsnäolo tekee teoksesta taideteoksen. Tanssija käyttää kehoaan ja tuottaa liikettä. Rytmien ja dynamiikan vaihtelu on olennaista. Taidetanssi kattaa useita tanssin eri lajeja, joissa käytetty tekniikka määrittää lajityypin. Lajeja ovat mm. baletti, nykytanssi, flamenco ja street dance ja jokaisella lajilla on omat ominaispiirteensä. Tanssin moninaisuus on myös iso haaste. Yleisön on vaikea hahmottaa mitä tanssi on, koska tanssi-sanalle mahtuu niin monenlaisia tyyliä. Tyylien raja-

aitojen madaltaminen ja niiden sekoittaminen voisi lisätä yleisön uskallusta tulla katsomaan erilaisia tanssiesityksiä.

Taidetanssikenttä koostuu siis heterogeenisestä joukosta, jossa on tanssin ammattilaisia erilaisista koulutusperinteistä ja taiteellisista asennoitumisista. Tanssitaide on kehittynyt merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Alan koulutus on korkealaatuista ja se tuo uusia taiteilijoita kentälle. Tanssijoiden koulutus tapahtui 1980-luvulle saakka vuonna 1922 perustetussa Kansallisoopperan balettikoulussa ja yksityisten tanssikoulujen kursseilla. Tanssijaksi tai koreografiksi on voinut opiskella vuodesta 1983 Teatterikorkeakoulun yhteyteen perustetussa tanssitaiteen laitoksessa. Kolmetoista vuotta myöhemmin perustettiin tanssi- ja teatteripedagogiikan laitos. (Tanssin tiedotuskeskus 2013.)

Vuosien 2002 ja 2008 välillä tanssialan opiskelijoiden määrä nousi 287 opiskelijasta 409 opiskelijaan. Teakin kandidaatti- ja maisteriohjelmista valmistuu vuosittain keskimäärin 25 tutkintoa, tanssinopettajia 26 ja tanssijoita toisen asteen koulutuksesta 38. Tanssialan koulutuksen lisääntymisen ja tuotantorakenteiden vähyyden vuoksi suurin osa tanssituotannoista tapahtuu vapaalla kentällä julkisen rahoituksen tuella. (Taideyliopiston teatterikorkeakoulu 2013.)

2.1 Tanssin rahoitus

Tanssin toimijoiden rahoittajia ovat valtio, kunnat rahastot ja säätiöt. Muita tulolähteitä ovat teoksista saadut esityskorvaukset, teosten lisensoinnit muille ryhmille, sponsorit ja joukkorahoitus. Jotkut ryhmät myyvät oheistuotteita kuten t-paitoja ja kortteja.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävänä on edistää taidetta kansallisesti ja kansainvälisesti. Se toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisena asiantuntijavirastona. Vuosittain se jakaa pääsääntöisesti veikkausvoittovaroista noin 30 miljoonaa euroa apurahoina ja avustuksina 3500 taiteilijalle ja yhteisölle, mikä on noin kahdeksan prosenttia koko taidebudjetista. Tanssitaiteelle jaettu osuus vuonna 2009 oli vajaat kaksi miljoonaa euroa, mikä on 7 % kokonaissummasta. (Taiteen keskustoimikunta 2009.)

Taiteen edistämiskeskuksen sirkus- ja tanssiteidetoimikunta jakaa sirkus- ja tanssiteelle taiteilija-apurahoja noin 580 000 euroa vuodessa. 31 taiteilijaa työskenteli apurahan turvin vuonna 2013. Muita avustuksia toimikunta jakaa noin 1 320 000 euroa vuodessa. Yksittäisen ryhmän tuloista valtion avustukset muodostavat 50-90 % ja oman tuotannon tuotot 10-25 % (Ulla Lukkari 2012).

Sekä valtion lainsäädännön piiriin kuuluville teattereille (VOS-teattereille) että vapaille ryhmille suunnattu kuntarahoitus on verrattain pientä. Toimijoita on paljon, joten rahoitus sirpaloituu monelle toimijalle. VOS-tanssiteattereiden tuloista kuntien osuus vuonna 2008 oli 16 % (Taiteen keskustoimikunta 2009).

Tanssin asema on kyllä kohentunut Suomessa viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta perusongelmaa ei ole saatu ratkaistua. Vaikka valtion tuki tanssille on kasvanut on myös toimijoiden määrä noussut. Pienillä korotuksilla on saatu toimijat pysymään alalla, mutta kehitystoimintaan ei ole riittänyt taloudellisia resursseja.

Kun valtion ja kuntien rahapotit eivät suurella todennäköisyydellä tule jatkossa kasvamaan on säätiöillä, rahastoilla ja yrityksillä mahtava tilaisuus tehdä merkittävää kulttuuripolitiikkaa omilla apurahajaoillaan (Suna Vuori 2014).

2.2 Tanssin kentän toiminta

VOS-teattereiden verkosto kattaa koko maan. Valtionosuuksia säätelee laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) ja teatteri- ja orkesterilaki (730/1992). Rahoitus perustuu laskennallisiin henkilötövuosiin ja valtion osuus siitä on noin kolmannes. Myös kunnat rahoittavat toiminnasta kolmanneksen. VOS-teattereita oli vuonna 2013 yhteensä 57, joista tanssin alan toimijoita on 11. Tanssin alalla säännöllistä tukea saavat lisäksi Suomen Kansallisbaletti, Helsinki Dance Company sekä kuusi tanssin aluekeskusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

Tanssin alan ammattiliitoissa on noin 1000 jäsentä, joista 80 % on naisia. Suomessa on noin 45 tanssiryhmää. Tanssiteiteilijoista noin 80 % toimii freelancereina.

Puolet Suomen taiteilijoista asuu Helsingissä ja viidennes eteläisen ruuhkasuomen ulkopuolella (Minna Sirnö 2013). Ammattitaiteilijat hakeutuvat asumaan isoihin keskuksiin, koska siellä on edes teoreettinen mahdollisuus tulla taloudellisesti toimeen taiteen harjoittamisella (Kaija Rensjeff 2013).

Vuonna 2012 tuotettiin 182 kantaesitystä. Kymmenen VOS-tanssiryhmää tuotti niistä 41 teosta eli noin 20 % ja Helsinki Dance Company ja Suomen Kansallisbaletti 4 teosta eli noin 2 %. Yhteensä noin 2800 esityksessä oli 400 000 katsojaa. VOS-tanssiryhmien esityksiä näki 38 % ja Suomen Kansallisbaletin ja Helsinki Dance Companyn 23 % koko katsojamäärästä. Vuonna 2012 ulkomailla esitettiin 38 teosta 28 eri maassa. Yhteensä 213 esitystä oli katsomassa yli 37 000 katsojaa. Vapaiden ryhmien ja freelancekoreografien osuus näistä esityksistä oli noin 60 %. (Tanssin tiedotuskeskus 2013.)

Tanssin harrastajia on Suomessa noin 200 000 (Huippu-urheilun faktapankki 2014). Tästä joukosta vain pieni osa käy katsomassa ammattilaisten tanssiesityksiä, mikä on kiinnostava ja huomioon otettava asia tanssiteoksia ja -tapahtumia markkinoidessa. Harrastajat voisi saada mukaan tanssiyleisöön luomalla houkuttelevia ja helposti lähestyttäviä oheistapahtumia ja tarjoamalla heille mahdollisuus kokea itse uusia tanssimuotoja sekä tuttuja muotoja uudella ja erilaisella tavalla.

2.3 Tanssin aluekeskukset

Tanssin aluekeskus on opetusministeriön vuonna 2004 käynnistämään tanssin aluekeskusverkostoon kuuluva keskus, jonka tarkoitus on parantaa tanssitaiteen toimintaedellytyksiä, lisätä tanssitaiteilijoiden työtilaisuuksia sekä laajentaa kulttuuritoimintaa valtakunnallisesti (Tilastokeskus 2013). Tanssin aluekeskuksia on kuusi: Itäinen, Läntinen, Pohjanmaan, Pohjoinen, Sisä-Suomen ja Zodiak - Uuden tanssin keskus Helsingissä.

Aluekeskusverkosto kokoontuu 3-5 kertaa vuodessa. Kiertuetoiminnan osalta aluekeskusten keskinäisessä yhteistyössä on paljon haasteita ohjelmiston valinnasta al-

kaen. Ohjelmiston päätöksentekoon liittyvät aikataulut vaihtelevat eri keskuksilla muusta aikataulutuksen yhteensovittamisesta puhumattakaan. Osalla aluekeskuksista on omia tiloja kuten Zodiak - uuden tanssin keskuksella kun taas esimerkiksi Läntisellä tanssin aluekeskuksella ei ole, mikä mahdollistaa teosten vastaanottamisen hyvin erilaisin kriteerein.

Aluekeskusten perustaminen on parantanut merkittävästi tanssin alueellista tarjontaa. Aluekeskusrahaa on käytetty kiertämiseen ja keskuksat kokevat suhteellisen helpoksi omien teosten kierrättämisen lähialueella. Aikataulutus on tosin siinäkin koettu haasteelliseksi. Miten saada ajat sopimaan koko työryhmälle? Työryhmä kasataan aina produktion mukaan, kiinteää ryhmää ei ole, mikä myös osaltaan nostaa tuotantokustannuksia.

Vuonna 2012 tehtiin kaikkien kuuden aluekeskuksen yhteistuotanto. VAPAAkollektiivin teos Ihana ja hieno kiersi seitsemässä kaupungissa. Aluekeskukset kokivat tuotantoprosessin parhaaksi anniksi tuotantotietouden lisääntymisen. Vuonna 2012 aluekeskukset (paitsi Läntisen tanssin aluekeskus, jonka tiedot puuttuvat) olivat mukana 57 kantaesityksen tuottamisessa. Ne tuottivat 514 esitystä ja vastaanottivat 160 vierailuesitystä. Kokonaiskatsojamäärä näissä oli noin 83 000. (Tanssin tiedotuskeskus 2013.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö määrittä tanssin aluekeskusverkoston yhdeksi keskeiseksi tehtäväksi kiertuetoiminnan kehittämisen. Siihen ei kuitenkaan ole toistaiseksi päästy. Valtion tanssitoimikunta teki vuonna 2008 kyselyn VOS-teattereille ja tanssin aluekeskuksille. Vastausten perusteella vierailu- ja kiertue-toiminnan kehittämisen suurimmat esteet olivat perustoiminnan riittämätön rahoitus ja aikatauluongelmat. Aluekeskusrahoitus on liian pieni toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin nähden eikä vierailu- ja kiertuetoimintaa ole haluttu priorisoida esimerkiksi omien tuotantojen sijaan. Aluekeskuksilla ei myöskään ole riittävästi henkilökuntaa kiertueiden vastaanottoon, markkinointiin ja tiedotukseen. Myös kohtuuhintaisten esitystilojen puute hankaloittaa vierailujen järjestämistä.

Ulkomailla vastaavat keskuksat ovat paremmin rahoitettuja ja niillä on suomalaisia keskuksia huomattavasti suuremmat resurssit tuotantotoimintaan. Esimerkiksi Centre

Chorégraphique National Roubaix Nord-Pas de Calais sai vuonna 2008 julkista tukea 2,7 miljoonaa euroa, josta valtion osuus oli noin kolmannes. Toisin sanoen Ranska tukee yhtä tanssin aluekeskusta suuremmalla summalla kuin Suomen valtio koko maan kattavaa keskusten verkostoa. Tämä esimerkki on kiinnostava myös siksi, että siellä saman sateenvarjon alla on useita erilaisia toimintoja, ja keskus tuottaa oman ryhmänsä esitysten lisäksi myös freelance-koreografien esityksiä. Vastaava malli voisi meilläkin toimia paikkakunnilla, joilla ammattitoimijoita on vähän. (Valtion tanssitaide-toimikunta 2009.)

2.4 Tanssin tiedotuskeskus

Vuonna 1980 perustettiin Tanssialan Neuvosto, jonka vaikutuksesta valtion tanssitaide-toimikunta perustettiin vuonna 1983. Vuonna 1985 neuvostolle palkattiin osaikaiset toiminnanjohtaja ja sihteeri ja siitä katsotaan tanssin tiedotuskeskustoiminnan alkaneen. Tanssialan Neuvosto nimettiin Suomen Tanssialan Keskusliitoksi vuonna 1986, jolloin aloitettiin myös kansainvälisten suhteiden rakentaminen. Toiminnan kehittyessä tiedotustoiminta nousi entistä tärkeämpään rooliin ja nimi muutettiin vuonna 1994 Tanssin tiedotuskeskukseksi (Tanssin tiedotuskeskus 2013).

Tanssin Tiedotuskeskuksen strategiassa vuosille 2014–2018 toiminnan arvoihin on kirjattu asiantuntijuus, avoimuus, kestävyys ja vaikuttavuus. Omaa tiedontuottamista kehitetään ja asiantuntijuutta ylläpidetään. Verkostojen merkitys on suuri. Tanssin laaja-alainen seuraaminen vaatii toimivaa yhteistyötä muiden tanssin kentän toimijoiden kanssa. Vahvan asiantuntijuuden avulla vaikutetaan yhteiskunnallisesti tanssitaiteen toimintaedellytysten parantamiseksi. Uusia toimintamuotoja kehitetään hyödyttämään niin taiteen tekijöitä, harrastajia kuin katsojia. (Tanssin tiedotuskeskus 2014.)

2.5 Tanssin talo

Tanssin talo ry:n perustamiskokoukseen 9.6.2010 osallistui 16 suomalaisen tanssin kentän edustajaa. Yhdistyksen tavoitteena on edistää korkeatasoisen taidetanssin ja -kulttuurin tarjontaa alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Se pyrkii synnyttämään Helsinkiin Tanssin talon - kansainvälisesti ainutlaatuisen tila- ja toimintakokonaisuuden - jossa tanssikulttuurin eri muodot ovat mukana. Sen toivotaan ratkaisevan myös vuosikymmeniä jatkuneen tanssin harjoitus- ja esitystilaongelman pääkaupunkiseudulla. Tanssin talo on jo olemassa useassa Euroopan maassa, esimerkiksi Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa.

Vuonna 2011 Helsingin kaupunki sisällytti Tanssin talo -hankkeen Helsingin kaupunginvaltuuston hyväksymään kulttuuristrategiaan vuosille 2012-2017. Valtakunnallisesti tanssin tilakysymysten ratkaiseminen nousi esille myös Valtion tanssitaidetoimikunnan johtamassa tanssin visio- ja strategiatyössä vuosille 2010-2020. Suomen kulttuurirahasto on tukenut Tanssin talo ry:n toimintaa vuosina 2011-2014.

Tanssin talo ry järjesti vuonna 2012 kolme Tanssin juhlaa! -gaalailtaa. Iltojen tavoitteena oli esitellä suomalaisen tanssin eri lajien korkeaa tasoa ja osoittaa konkreettisesti mitä kaikkea tuleva Tanssin talo voi pitää sisällään. Aleksanterin teatterissa 1200 katsojaa näki iltojen aikana 60 tanssin suomalaista kärkinimeä.

Tanssin talo ry käynnisti keväällä 2013 Suomen Teatterit ry:n ja tanssin aluekeskusverkostojen kanssa vuodelle 2014 ajoittuvan Tanssi kiertää -kiertuehankkeen. Pilotin tavoitteena on testata kiertuekoordinointimallia ja esitellä tanssia uusille yleisöille. Toiminta halutaan vakiinnuttaa jokavuotiseksi tapahtumien sarjaksi räätälöiden eri kaupunkeihin, erilaisille näyttämöille ja erilaisille yleisöille sopivaksi. Tanssiesitysten lisäksi järjestetään oheisohjelmaa.

Nelihenkinen raati, johon kuuluivat kriitikko Hannele Jyrkkä, tanssitaiteilija-koreografi Petri Kauppinen, akateemikko Marjo Kuusela ja Seinäjoen kaupunginteatterin johtaja Vesa Tapio Valo valitsivat ensimmäiseen Tanssi kiertää -ohjelmistoon seitsemän tanssiteosta 118 hakemuksesta.

Suomen Teatterit ry:n vahvasta viestinnästä huolimatta noin puolet haastattelemistani teatterinjohtajista eivät olleet tietoisia Tanssi kiertää -hankkeesta eivätkä muistaneet saaneensa siitä tietoa. Osa heistä muisti hankkeen kiertueosan, mutta ei tunnistanut sen yhteyttä oheistapahtumaan. Tämä kuvastaa hyvin yleistä ongelmaa miten saada tämän päivän tietotulvassa tietoa perille. Painettu, postitse lähetetty tieto jää avaamatta ja sähköpostitse lähetetty tieto hukkuu muun sähköisen materiaalin joukkoon. Aiheesta järjestettyjen yhteisten tilaisuuksien ja seminaarien merkitys korostuu tiedon jakajana. Yhteistyö tiedottamisessa on erittäin tärkeää. Tanssin talo ry:n ja Suomen teatterit ry:n yhteistyön toimiminen Tanssin tiedotuskeskuksen ja Teatterin tiedotuskeskuksen kanssa vaatii tehostamista.

Marraskuussa 2013 Tanssin talo ry järjesti HOP Helsinki! -tapahtuman Merikaapelihallissa. Yli 1700 ihmistä oli paikalla koko perheen ilmaistapahtumassa, joka koostui esityksistä, keskustelutilaisuuksista, työpajoista ja markkina-alueesta. Vastaava tapahtuma alueen tarpeisiin soveltaen, alueen toimijoiden kesken yhteistyössä tuotettu sopii hyvin Tanssi kiertää -hankkeen oheisohjelmaksi. Tapahtumapäivän tuottaminen vaatii paljon työtä ja toimijoiden henkilö- ja taloudelliset resurssit on jo hyvissä ajoin suunniteltava. Voisiko Tanssin talon rooliin kuulua konseptoida HOP -tapahtuma ja tarjota tuotantoapuna esimerkiksi markkinointi- ja viestintäsuunnitelman sekä tiedote- ja kuvamateriaalia? Esitys- ja tapahtumapäiville voisi hakea myös erillisiä rahoitusta useamman tilaajan ja ulkopuolisen tuottajan (Tanssin talo) kanssa. Tässä mallissa työnjako on sovittava ennen apurahahakemusten tekoa.

Vuoden 2014 keväällä toteutetaan Jyväskylässä ja Seinäjoella yhteistyössä kaupunginteattereiden ja aluetoimijoiden kanssa tapahtumakokonaisuudet, joihin osana Tanssi kiertää -projektia tuotetaan kiertueille valittuja teoksia. Kuopiossa toteutetaan yhteistyössä Tanssiteatteri Minimien, Itäisen tanssin aluekeskuksen ja taidetoimikunnan kanssa pop up tapahtuma Kuopio Tanssi ja Soi -festivaalin aikana. Tapahtumaan osallistuvat myös Tanssin Tiedotuskeskus ja Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat ry. Syksyn kiertuetta rakennetaan yhteistyössä Reija Wäreän työryhmän kanssa. Erilaisia yhteistuotanto-, markkinointi- ja lipunmyyntimalleja testataan kiertuepaikkakunnittain. Osana kiertuetta Tanssin talo ry tuottaa teoksen lämmittelyn Helsingin kulttuurikeskus STOAssa. Tapahtumaviikon aikana kehitetään myös yhteistyössä kulttuurikeskuksen kanssa erilaisia yleisöyhteistyömuotoja, jotka ovat hyvin toteut-

tavissa myös kiertueella. Ohjelmassa on mm. työpajoja, päivätansseja, keskusteluja, avoimia harjoituksia ja palvelutalokiertue.

3 KIERTUETOIMINTA – TOIMENPITEET JA ONGELMAT

Kiertue- ja vierailuesitysten ostajiin kuuluvat teatterit, festivaalit, kulttuurikeskukset ja koulut. Teatterit monipuolistavat ohjelmistoaan sekä täyttävät esityskalenterien aukkoja vierailuohjelmistolla, joita ne eivät itse tuota. Hinta on merkittävä tekijä ostopäätöstä tehtäessä, mutta ensisijaisesti esitykset valitaan taiteellisin perustein tarjotuista teoksista. On tärkeää, että teos sopii teatterin profiiliin (Laura Pekkala 2013).

Aiemmin tanssia vietiin pääsääntöisesti kouluihin ja vastaaviin teknisesti vaatimattomiin tiloihin. Tänä päivänä taide on kehittynyt ja tarve tanssille sopiville esitystiloille on lisääntynyt. Koska niitä ei ole riittävästi, monet tanssiryhmät kiertävät enemmän ulkomailla kuin kotimaassa. Toimivan valtakunnallisen tanssin kiertueverkoston luomisen eteen on tehty monenlaisia hankkeita ja selvityksiä, mutta monesta yrityksestä huolimatta tässä tehtävässä ei vielä toistaiseksi ole onnistuttu.

3.1 Tanssin viime vuosikymmenet

1970-luvulla tanssiryhmät tekivät pääsääntöisesti esitysvierailuja. Vapaat ryhmät saivat kiertuetukea matka- ja majoituskuluihin, minkä myötä esitysten hinnat olivat samat kaikille kaupungista riippumatta. Kiertueita toteutettiin ympäri Suomea. Valtion päätöksen mukaisesti kiertuetuki siirrettiin suoraan ryhmien toiminta-avustuksiin ja näin kiertäminen pikkuhiljaa 1990-luvulta alkaen väheni samalla kaventaen kulttuuritarjontaa varsinkin alueilla, joilta puuttui oma tanssiryhmä.

Hyvä esimerkki menestyksestä kiertuetoimintaa tekevästä ryhmästä on vuonna 1972 perustettu Tanssiteatteri Raatikko. Sillä on oma teatteritila Vantaalla, jonka lisäksi se on tehnyt kiertueita ja vierailuesiintymisiä eri puolella Suomea alusta lähtien. Laadukkaat esitykset eivät ole tekniikkapainotteisia, joten ne voi toteuttaa esimerkiksi

koulujen liikuntasaleissa. Vuosittain nelisensataa pääsääntöisesti lapsille ja nuorille suunnattua esitystä kerää yli 30 000 katsojaa. Raatikko tekee myös yleisötyötä kouluissa ja päiväkodeissa ja järjestää sadoille lapsille ja nuorille työpajoja, joissa he pääsevät tutustumaan tanssiteatterin tekemiseen. Tanssiteatteri Raatikko kuuluu VOS-teattereihin ja saa tukea toimintaansa opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä Vantaan kaupungilta. Kiertuetoimintaa tukevat lisäksi muun muassa Wihuri-säätiö ja Alfred Kordelinin säätiö. (Tanssiteatteri Raatikko 2013.)

Tanssiareena perustettiin vuonna 2000 edistämään nykytanssia ja toimimaan pääkaupunkiseudun tanssifestivaalien sateenvarjo-organisaationa. Tanssiareena on kuulunut EU-rahoitteiseen, 34 Euroopan maan kattavaan tanssin yhteistyöverkostoon Aerowaves, vuodesta 2008 lähtien. Verkoston keskeinen tehtävä on järjestää lupaa-ville koreografeille esiintymismahdollisuuksia jäsenmaissa. Tanssiareena on toiminut esitysten vastaanottavana kumppanina Suomessa.

Vuonna 2010 Tanssiareena pilotoi Aerowaves-esityskiertueen. Tähän ei ollut perusrahoitusta vaan Helsingin kaupungin kehityshankerahoituksesta kanavoitiin kiertueille varoja. Kotimaiset esityksiä vastaanottavat tahot maksoivat tuotantokuluista mm. markkinointikuluja, esityskorvauksia, majoituskuluja ja päivärahoja. Vastaanottajat tarjosivat esitystilat, tekniikan sekä teknisen henkilökunnan. Pääsylipputulot menivät vastaanottajalle. Osa matkakuluista katettiin Taiteen keskustoimikunnan, suurlähetystöjen ja kulttuuri-instituuttien avustuksilla. Kiertue toteutettiin yhdessä tanssin aluekeskusten kanssa. Kiertue sai positiivista palautetta ja saavutti kävijätavoitteet.

Tanssiareena sai Helsingin kaupungilta kehityshankerahoituksen vuosille 2011-2013 tanssiteatterin kansainvälisen yhteistyön edistämiseen, kansainvälisen esitystoiminnan lisäämiseen pääkaupunkiseudulla ja kotimaisen sekä kansainvälisen kiertuetoiminnan kehittämiseen.

Vuonna 2011 tanssikiertuetta kehitettiin pilottikiertueesta saatujen kokemusten mukaan. Kiertueelle luotiin yhtenäinen ilme ja sen nimeksi tuli Aerowaves FALL FOR DANCE. Vastuualueet olivat kuten edellisen kiertueen yhteydessä. Alfred Kordelinin säätiö, Taiteen keskustoimikunta, Helsingin Goethe-Institut, Tampereen Saksainstituutti ja Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto myönsivät avustuksia. Vuoden

2012 kiertueella vastuualueet jatkuivat samanlaisina. Uutuutena esitysiltojen yhteyteen järjestettiin keskustelutilaisuuksia. Kiertue ei saanut enää erillistä hankerahoitusta. Taiteen keskustoimikunta ja Goethe-Institut avustivat kiertuetta ja vastaanottajat kattoivat osan kuluista.

Kiertuekonseptin jatkokehittäminen ei enää saanut rahoitusta. Koska Tanssiareenalla ei ollut taloudellisia resursseja palkata tuottajaa seuraavalle vuodelle eivätkä aluekeskuksetkaan voineet ottaa lisää tuotantovastuuta kiertueesta, vuoden 2013 Aerowaves ei toteutunut.

Kiertueverkoston tärkein hyöty eri osapuolille oli taloudellisten ja toiminnallisten lisäresurssien tarjoaminen. Yhteistyö koordinoinnissa ja tuotannossa vähensi yksittäisen toimijan kuormitusta.

Tanssikentän hajanaisuus on saanut synnytettyä myös alueellisia tanssin kentän toimijoiden yhteistyöhankkeita. Esimerkiksi Porvoon, Loviisan, Kotkan, Kouvolan, Lappeenrannan ja Imatran tanssitaiteen alan ammattilaisten yhteistoimintaa alettiin kehittää vuonna 2013. Alue on epäyhtenäinen eikä se kuulu Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamien tanssin aluekeskusten piiriin. Tanssin ammattilaisten tavoitteita ja verkottumistarpeita kartoitettiin ja näiden perusteella päätettiin kehittää tanssitahtuman suunnittelua, tanssielokuvien esittämistä ja rahoituksen järjestämistä. Verkottumisen käynnistäminen on pitkäjänteistä työtä ja koordinointi päätettiin tehdä sitä varten perustetun yhdistyksen kautta. (Ulla Wirzenius 2013.) Hankkeen toteutuksesta on niin vähän aikaa, ettei sen vaikuttavuudesta vielä tiedetä.

Nykysirkusryhmä Circo Aereolle kiertäminen on ydintoimintaa, josta sillä on vahvaa kansainvälistä kokemusta muun muassa Ranskan kaupunginteattereista ja alueellisista teattereista. Suomen kulttuurirahasto myönsi rahoituksen kotimaisen kiertue-toiminnan kehittämiseksi kahdeksi vuodeksi. (Circo Aereo 2013.) Se tarjosi teattereille kahta vaihtoehtoista tilausmallia, joista toinen perustui ostajalle riskittömämpään lipputulojen jakamiseen ja toinen esitysten ostoon. Tilaajille tarjottiin myös työpajoja ja yleisökeskusteluja.

Koko hankkeen aikana Cirko Aereo teki vain pari lyhyttä kiertuetta pistokeikkojen lisäksi. Suurin haaste oli vakuuttaa eri toimijat esitysten laadusta ja yleisö teosten kiinnostavuudesta. Tekninen toteutus oli haastavaa teatterien teknisten henkilöresurssien vähyyden vuoksi.

Tekijä-hanke oli ammattiteattereiden ja vapaiden ryhmien kiertuejärjestelmän ja yhteistoiminnan kehittämishanke vuosina 2011-2013. Hankkeen tavoitteena oli kehittää valtakunnallista teatterikiertue- ja yhteistyöverkostoa. Sen puitteissa järjestettiin pilotikiertueita, koulutusjaksoja ja seminaareja. (Kiertueella henki kulkee 2013.)

Tekijä -hankkeen rahoittajat olivat Opetus- ja kulttuuriministeriön luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämishjelma, Suomen Teatterit ry, Teatterikeskus ry, Baltic Circle sekä Luova Tampere -ohjelma. 87 teatteria ja ryhmää tarjosivat yhteensä 154 esitystä Tekijä -hankkeen pilottikiertueelle. Hankkeen kautta tilattiin yhteensä 57 esitystä, joista suurin osa oli puhe- ja nykyteatteria sekä joitain yksittäisiä taikateatteri-, improvisaatio-, tanssi- ja musiikkiteatteri-, nukketeatteri- sekä lastenteatteriesityksiä. Kaikkia tilattuja vierailuja ei voitu toteuttaa, koska molemmille tahoille sopivaa ajankohtaa ei löytynyt. Taloudellisten resurssien puute on suurin este kiertuetoiminnan vakiinnuttamiselle. (Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu 2013.)

Kiertävien teosten tekniset edellytykset tulisi tehdä kiertämiseen sopiviksi eli riittävän kevyiksi. Suomessa on korkeatasoinen valosuunnittelun koulutus ja taitavia teknisiä suunnittelijoita, joten monelle koreografille on tarjoutunut mahdollisuus hyödyntää heidän osaamistaan. Korkeatasoinen tekniikka vaatii kuitenkin esiintymispaikalta paljon teknisen kaluston osalta, ja esitysten rakennus vie paljon aikaa ja henkilöresursseja. Jos kiertävä ryhmä tekee vain yhden tai pari esitystä, lisää korkea tekninen taso kokonaiskustannuksia kohtuuttomasti.

Miten voidaan luoda vakiintunut yhteistyö ja toimintatapa tanssin kentän ja teattereiden välillä, mikä ei ole riippuvainen hankerahoituksesta? Hankkeiden iso ongelma on niiden lyhytkestoisuus: hanke alkaa, loppuu ja unohtuu. Rahoitukset myönnetään lyhyelle aikavälille ja hankkeilla on hetkellinen työllistävä vaikutus, mutta todellista vaikuttavuutta on hankala saada aikaan. Lyhyillä prosesseilla ei päästä pitkäkestoi-

seen toimintatapojen muutokseen. Pitäisi saada aikaan pitkäkestoinen rahoituskuvio, joka edesauttaa tanssin kiertuetoiminnan vakiintumista. Aluksi tarvittavan rahoituksen osuus on suurempi, mutta mitä enemmän toiminta vakiintuu sitä vähemmän rahoituksen tarvetta on. Mielestäni toimivin kohde rahoitukselle on ulkopuolinen koordinaattori, joka profiloituu välittäjänä ja tuotannon osatoteuttajana.

3.2 Tanssin kentän ja teattereiden yhteistyö

Tanssin kentän ja teattereiden välinen yhteistyö koetaan poikkeukseksi periaatteessa tärkeäksi, mutta käytännössä on vielä paljon tehtävää sen parantamiseksi.

Teatterin on kysyttävä itseltään, miksi se on olemassa. Sen on oltava tärkeä alueen ihmisille ja tuotettava sisältöä sen tarpeisiin. Taiteessakin peräänkuulutetaan tehokkuutta ja esitysten pitää olla kiinnostavuuden lisäksi myyviä. Kun vaikuttavuutta mitataan katsojaluvuilla on vaara, että ohjelmistojen taide ja sisällöt jäävät pienemmälle huomiolle. Pelätään, että katsojamäärät putoavat ja rahoittavat vähentävät rahoitusta entisestään. Teattereiden on vaikea uudistua kun pyritään pitämään katsojaluvut hyvinä tekemällä samoja menestyksekkäitä näytelmiä yhä uudelleen.

Osa haastatelluista piti tärkeänä, että teoksella on myös alueellinen kiinnostavuus. Kuka määrittelee mikä alueen kulttuurin kuluttajia kiinnostaa? Eri puolelta Suomea tulevat kiertueteokset voivat opettaa yleisöä laajentamaan ymmärrystä siitä, miten muualla Suomessa ajatellaan ja toimitaan. Esitykset erilaisilla teemoilla rikastuttavat tanssin kenttää ja antavat katsojille uusia näkökulmia asioihin. Vaikka yleisön kannalta tuskin on merkityksellistä kuka ja mistä kiertueryhmä on, voi sillä olla teattereiden merkittäville rahoittajille, kunnille, suurempi merkitys. Kuinka tärkeänä kunta näkee vierailujen ostamisen? Sen voi nähdä alueen ulkopuolisten taiteilijoiden rahoittamisena tai sitten oman alueen kulttuuritarjonnan laajentamisena.

Tällä hetkellä kaupunginteattereiden tanssiesitykset ovat suurimmaksi osaksi yhteistuotantoja alueellisten tanssiryhmien kanssa, esim. Kajaanissa Routa, Kuopiossa Minimi, Jyväskylässä Off Balance, Lappeenrannassa Rospuutto-ryhmä ja Oulussa Jojo. Yhteistuotanto käytännössä yleensä tarkoittaa sitä, että kaupunginteatteri tarjo-

aa tilat ja teknisen henkilökunnan, markkinoi esitystä omien kanaviensa kautta (kausiesite) ja ryhmä vastaa muista tuotantokuluista.

Lisähaastetta yhteistyöhön tuo se, että kentän keskeisillä paikoilla toimivat henkilöt vaihtuvat usein. Se aiheuttaa lisäongelmia yhteistyöverkoston ylläpitämiseen. Jokainen uusi ihminen tuo oman persoonansa mukaiset intressit ja tiedonsiirto edeltäjältä voi jäädä puutteelliseksi.

Kuopion kaupunginteatterin ja Itäisen tanssin aluekeskuksen (ITAK) tuottama yhteistyökierue Tero Saarinen Companyn (TSC) ja Susanna Leinonen Companyn (SLC) kanssa sai alkunsa vuonna 2010 ensimmäisenä yksittäisten ryhmien tuotantona pitkästä ajasta. ITAK toimi sisältöasiantuntijana, neuvotteli ryhmien ja kiertueeseen mukaan lähtevien teattereiden aluekeskusten kanssa ja Kuopion kaupunginteatterin johtaja Lasse Lindeman hoiti neuvottelut teattereiden kanssa. Kordelinin säätiö myönsi hankkeelle 10 000 €, millä subventoitiin ensimmäisen kiertueen matka- ja majoituskuluja tasan kaikkien kiertuekaupunkien kesken. Teatterit vastasivat esityskuluista, mutta saivat lipputulot. Aluekeskukset osallistuivat teosten markkinointiin.

Ensimmäisen kiertueen toteutti TSC vuonna 2011 Jyväskylän, Kuopion ja Oulun kaupunginteattereihin. Kiertuetta pidettiin kulttuuripoliittisena päänavauksena tanssin kiertuejärjestelmän kehittämiseksi. Tätä ennen TSC oli tehnyt vierailuja kaupunginteattereihin pääsääntöisesti osana paikallista tanssifestivaalia. Kiertuetoiminta on saanut jatkumoa ja ryhmän yhteistyö usean teatterin kanssa jatkuu. Tärkeä tekijä kiertuesysteemiä kehitettäessä on ryhmien oma panostus teoksen markkinointiin. Ammattimaisen viestinnän avulla tavoitetaan yleisö paremmin ja se edesauttaa kestävästi yhteistyön syntymistä teattereiden kanssa (Iiris Autio 2014). Saman hankkeen puitteissa SLC teki vuonna 2012 kiertueen Jyväskylän ja Kuopion kaupunginteattereihin. Tästä kiertueesta ei käsittääkseni ole syntynyt jatkotoimenpiteitä.

Suomen Kansallisbaletti toteuttaa omaa valtakunnallista kiertuetoimintaansa, Kansallisbaletti kylässä. Esitysten lisäksi Kansallisbaletti tarjoaa baletin harrastajille ja opiskelijoille työpajoja ja mahdollisuuden harjoitella yhdessä ammatti-tanssijoiden kanssa. Vierailupäivänä tehdään yhteinen esitys, jossa nähdään Kansallisbaletin tanssijoiden esittämiä katkelmia klassikkoteoksista, nykytanssinumeroita ja paikallisten

opiskelijoiden omaa ohjelmaa. Esimerkiksi kevään 2014 esitys Savonlinnassa toteutetaan yhteistyössä Savonlinnan musiikkiopiston kanssa ja Verkatehtaan esitys Sibelius-opiston ja Hämeenlinnan Balettiopiston kanssa. (Timo Sokura 2013.)

Kansallisbaletin kiertuetoiminta tulee nähdä kulttuuritekona, joka vie tanssin sanomaa ympäri Suomen ja samalla kasvattaa uutta tanssiyleisöä. Tilaajalle kiertueet ovat hyvin edullisia, koska Kansallisbaletti subventoi niitä. Kiertueilla on mukana myös omaa teknistä henkilökuntaa, joten esitykset kuormittavat vastaanottajien henkilöresursseja vähän. Vapaan kentän tanssin tekijöiden kiertämismahdollisuuksia tämä hintojen poljenta heikentää tällä hetkellä, mutta jatkossa se voi avata tanssin kentälle uusia yhteistyömahdollisuuksia. Toivottavasti Kansallisbaletti on halukas auttamaan tanssin kenttää kertomalla kokemuksistaan teattereiden kanssa. Tanssin tarvetta Kansallisbaletin kiertuetoiminta joka tapauksessa lisää ja kasvattaa uutta tanssiyleisöä.

Kulttuuripolitiikan epävarmuus sekä riippuvuus julkisesta rahoituksesta tekevät tanssi- ja teatterikentän yhteistyöstä haasteellista, ellei vakiintuneisiin toimintatapoihin saada aikaan muutoksia. Uusien toimintatapojen kehittämisen edellytyksenä on vakiintuneiden toimintatapojen tiedostamisen ja toimijoiden välinen pitkäjänteinen yhteistyö. (Saara Moisio 2012.)

Toimiva kiertueverkosto on avoin ja järjestelmällinen. Se tarvitsee sekä tuotannollisen että teknisen koordinaattorin ja se vahvistaa tanssikentän olemassa olevaa rakennetta. Verkosto säästää tanssiryhmien taloudellisia ja henkilöresursseja. Koordinaattorin vastuulla on taata myytävien kiertueteosten korkea laatu ja osallistua vierailujen käytännön järjestelyt.

Verkostossa mukana olevat teattereiden ja näyttämöiden tulee sitoutua yhteistyöhön eivätkä ne voi toimia pelkästään tilanvuokraajana. Verkosto voi edistää suomalaisten tanssitaiteilijoiden kansainvälistä toimintaa ja toimia kansainvälisten ryhmien vastaanottajana. Tuleva Tanssin talo voi toimia kiertueverkoston partnerina ja vierailunäyttämönä. (Erika Härkönen 2011.)

Vuorovaikutus sekä esitysten tekemisessä ja katsomisessa lisääntyy. Vaikka laitos-teatteriverkko on ongelmassa ilmestyy kentälle uusia toimijoita, jotka uudistavat sisältöjä ja menevät yleisön luo. Uhkana on, että teatterit joutuvat profiloitumaan selkeämmin yleisön pienenemisen ja eriytymisen myötä, jolloin tuotetaan vähemmän omia ja ostetaan omaan imagoon sopivia myyviä teoksia. (Suna Vuori 2014.)

3.3 Tanssin visio ja strategia 2010-2020 – työpapereita –kysely

Valtion tanssitaidetoimikunta julkaisi vuonna 2009 tanssin kymmenvuotiskauden strategian ”Tanssissa on tulevaisuus – Tanssin visio ja strategia 2010-2020”, jonka tavoitteena oli tehdä ehdotuksia tanssin toimintaedellytysten parantamiseksi. Työn yhteydessä kerättiin runsaasti materiaalia, jota ei julkaistu varsinaisen strategian yhteydessä, vaan siitä koottiin toinen julkaisu ”Tanssin visio ja strategia 2010-2020 – työpapereita”. Materiaalissa oli mukana kyselylomake VOS-tanssiteattereille ja -tuotantokeskuksille. Lomakkeen kysymykset 26-30 (liite 3) koskivat kiertuetoimintaa.

Vastauksista ilmeni, että toimivan kiertueverkoston puuttuminen on merkittävin tanssin saatavuutta, uusien yleisöjen tavoittamista ja tanssiesitysten elinkaaren pidentämisestä vaikeuttava tekijä Suomessa. Kiertuetoiminta koetaan lähes aina tappiolliseksi. Pitkät välimatkat nostavat kiertue- ja vierailuesitysten kuluja. Esityksperiodit ovat lyhyitä eivätkä esitykset saavuta kaikkia kiinnostuneita.

Suurin osa kiertue-esityksistä suunnataan lapsille ja nuorille ja ne toteutetaan kouluissa ja muissa sellaisissa tiloissa, joita ei ole suunniteltu tanssia varten. Suurempia, aikuisille suunnattuja teoksia on esitetty 2000-luvulla pääsääntöisesti pistokeikkoina.

VOS-teattereiden saama säännöllinen julkinen tuki antaa paremman mahdollisuuden lähteä kiertueille, koska ainoastaan osa kuluista jää katettavaksi kiertuepalkkiolla ja esimerkiksi palkat voidaan kattaa normaaleilla kuukausipalkoilla. Vapailta ryhmillä tilanne on toinen. Työryhmät kootaan jokaista kiertuetta varten erikseen ja kaikki kiertuetoiminnasta aiheutuvat kulut tulee kattaa kiertuepalkkiolla. Ilman erityistukea kotimaan kiertuetoimintaa on käytännössä mahdotonta lisätä nykyisestä.

Tanssille soveltuvia kaupunginteattereita voisi kannustaa (tai velvoittaa) varaamaan tietty periodi vuodesta vierailuesityksiin. Nykyisellään repertuaariteattereihin on vaikea päästä esiintymään tanssiteosten teknisen haastavuuden ja siitä seuraavan pitkän rakennusajan ja taloudellisten kustannusten takia. Mikäli vierailuesityskuukausi olisi sama eri puolilla Suomea sijaitsevissa teattereissa, tarjoaisi se mahdollisuuden myös todellisten kiertueiden toteuttamiseen. Eri ajanjaksoille ympäri Suomea ripoteltujen hajapäivien varaan ei voi rakentaa kustannustehokasta kiertuetta. Tässä mallissa ongelma on teattereiden kuukausipalkkaiset työntekijät. Miten heitä työllistää vierailujen aikana? Voisivatko he lähteä tekemään omalla produktiolla vierailuja samanaikaisesti?

3.4 Dansenät Sverige

Dansenät Sverige on Ruotsissa toimiva kiertueorganisaatioverkosto, jossa on 12 partneria eri puolilta Ruotsia ja se kattaa noin 20 näyttämöä. Vuonna 2002 Dansens Husin taiteellinen johtaja pani alulle työryhmän, josta muokkaantui Dansenät Sverige -verkosto. Syksyllä 2003 oli organisaation ensimmäinen kiertuekausi ja siitä lähtien jo yli 80 tuotantoa on kiertänyt ympäri Ruotsia.

Dansenät Sverigen toimisto sijaitsee Dansens Husissa Tukholmassa. Sillä on kiertueelle oma tuottaja ja tekninen koordinaattori, joiden tehtäviin kuuluu kiertueiden järjestelyt ja koordinointi esim. sopimukset, aikataulutus, tekninen toteutus ja logistiikka. Dansenät Sverigen missio on luoda esittävän taiteen kiertueita maan tanssiyleisölle. Kiertueiden lisäksi se haluaa erilaisten puhetilaisuuksien, työpajojen ja seminaarien avulla luoda foorumin, jossa keskustellaan tanssista taidemuotona.

Dansenät Sverigen partnerit tapaavat kuusi kertaa vuodessa. He ovat kaikki sitoutuneet tarjoamaan tanssia yleisölleen. Verkosto on osoittautunut merkittäväksi tekijäksi myös kulttuuripoliittisessa vaikuttamisessa. Se saa noin sata hakemusta joka kausi sekä ruotsalaisilta että kansainvälisiltä tanssiryhmiltä. Näistä kaikista ehdokkaista valitaan 6-7 tuotantoa esityskaudelle. Verkosto myös tuottaa yhden kotimaisen kantaesityksen joka vuosi. (Carina Norée 2013.)

Dansenät Sverige partnerit vuonna 2013:

- Dans i Nord
- Kultur i väst
- Norrlandsoperan, Umeå
- Göteborgs stad/stora teatern
- Gävle Teater
- Dansstationen, Malmö
- Västmanlandsmusiken
- Linköpings kommun
- Dansens Hus, Stockholm
- Jönköpings kommun
- Regionteatern Gotland
- Region Halland/Dans i Halland

Jokainen partneri valitsee teatterinsa tuotannot omista lähtökohdistaan. Gävlen teatterin tärkeimmät tekijät vierailevan teoksen valinnassa ovat visuaalisuus, laatu, tekniset ominaisuudet ja talous. Kukaan yksittäinen henkilö ei päättä tilattavaa teosta vaan valinta tehdään tiimityönä. Rahoitus teosten ostamiseen tulee teatterin omasta budjetista, tukena kaupungilta ja lipputuloina. (Jonas Elverstig 2013.)

Norrlandsoperan organisaatio pyrkii teosvalinnassa ottamaan huomioon muun muassa tanssijoiden ja koreografien sukupuolen, kansallisuuden, yleisön toiveet sekä sen, mitä heidän mielestään yleisön tulisi nähdä. He haluavat tarjota yleisölle erilaisia tanssilajeja, mutta tärkeimpänä tekijänä on teosten taiteellinen kiinnostavuus. Dansenät Sverige ja koko sen kiertueprosessi toimii hyvin. Ruotsin kiertuejärjestelmä on osoittautunut hyväksi tavaksi rakentaa tanssin tunnettuutta, saada lisää yleisöä ja auttaa koreografeja ja tanssijoita. (Johan Hallqvist 2013.)

Ruotsin kulttuuritoimi (Kulturråd) rahoittaa 45 % kiertue-esityksistä aiheutuneista palkkiokuluista, päivärahoista sekä matka- ja hotellikuluista (Carina Norée 2013).

Esimerkki Dansenätin partnereiden yhteistyöstä on Ruotsin länsirannikolla sijaitsevat neljä näyttämöä, joista jokainen ottaa ohjelmistoonsa eri teoksen ja järjestää yleisölle kokonaispaketteja sisältäen kuljetukset näyttämöltä toiselle. Tanssi on noussut suosi-

tuksi taiteen muodoksi vierailunäyttämöillä. Länsirannikolla jopa esitystilojen vuokraamisen ehtona on tanssin esittäminen. (Piia Ahonen 2010.)

3.5 Dance Touring Partnership UK

Dance Touring Partnership -verkosto (DTP) on perustettu vuonna 2001. Sen tavoitteena on tuoda mielenkiintoista tanssitarjontaa ympäri Iso-Britannian sekä kasvattaa tanssin yleisöpohjaa. DTP syntyi, koska näyttämöiden oli vaikea löytää sopivia teoksia muun muassa seuraavista syistä: tanssiryhmillä on keskimäärin heikko markkinointiosaaminen, tanssiteokset ovat tilaajalle kalliita suhteessa lipputulojen muodostumiseen ja kiertueiden koordinaatio on koettu vaikeaksi.

Järjestelmässä on mukana 11 jäseneteatteria ja kahdeksan vierailunäyttämöä eri puolilta Britanniaa. Vastaanottavat teatterit valitsevat kiertävät teokset ja jotta teos voitulla valituksi, riittävän monen teatterin on sitouduttava sen esittämiseen. DTP:n kehittäminen pohjautuu laajoihin yleisötutkimuksiin.

DTP rahoittaa kiertueita ja osallistuu niiden markkinointiin. Se luo jokaiselle kiertävälle teokselle oman internet-sivuston, jossa on tietoa ryhmästä, videopätkiä, haastatteluja ja tanssijoiden päiväkirja. Lisäksi yleisö voi lähettää sivuille kysymyksiä ja arvioita sekä lukea muiden kommentteja esityksistä. Kiertävien esitysten avulla myös muiden jäseneteattereiden tanssiesitysten yleisömäärät ovat lisääntyneet. Arts Council England tukee verkoston toimintaa. (Dance Touring Partnership 2013.)

3.6 Dance Consortium

Dance Consortiumiin kuuluu 17 isoa teatteria ympäri Iso-Britanniaa. Teatterit tekevät yhteistyötä etsiessään kansainvälisiä tanssiryhmiä ja tuotantoja, jotka kiinnostavat, haastavat ja viihdyttävät yleisöjä.

Dance Consortiumilla on perustamisvuodesta 2000 lähtien ollut ohjelmistossa 33 kiertuetta, joissa on esiintynyt 21 eri ryhmää yhdeksästä maasta. Dance Consortium toimii Arts Council Englandin alla. (Dance Consortium 2013.)

Tässä mallissa teattereiden merkittävä yhteistyö ja panos sopivien tanssituotantojen etsimisessä on edellytys sen toimimiselle.

3.7 Kedja

Keöja Think Tank: Touring Network 2012-2015 on verkosto, joka selvittää voiko pohjoismais-balttilaista kiertueverkostoa rakentaa tanssille. Ensimmäinen verkoston tapaaminen oli Helsingissä joulukuussa 2012. Tarkoituksena oli käynnistää työprosessi ja keskustella kiertueverkoston eduista, mahdollisuuksista ja haasteista, sekä tarkastella olemassa olevia malleja. Toinen tapaaminen järjestettiin Klaipedassa kesäkuussa 2013. Silloin paneuduttiin käytännön kysymyksiin, kuten rahoitukseen ja koordinointiin. Kolmas tapaaminen pidettiin Tukholmassa joulukuussa 2013. Tavoitteena oli ryhtyä hahmottamaan kiertueverkostomallia sen eri osa-alueiden kautta. Tapaamisen aikana tehtiin päätöksiä niin verkoston rakenteesta ja jäsenyydestä kuin valintaprosessista ja missiostakin. Työryhmä päätti myös, että kiertueverkoston ensisijainen fokus tulisi olemaan yleisössä ja yleisötyössä. Neljäs ja viimeinen tapaaminen pidetään toukokuussa 2014. (Kedja 2013.)

Verkoston aikaansaannoksia on kiinnostavaa seurata. Se antaa uutta tietoa kansallisenkin kiertuetoiminnan kehittämistä. Kansainvälinen yhteistyö aiheen ympärillä on kiistatta välttämätöntä.

4 TANSSIN TARVE

Miksi tarjotaan jos ei ole kysyntää? Tanssin tarve nähdään verrattain vähäisenä ja keskeinen huolenaihe on miten sitä saadaan lisättyä. Teattereiden pienenevillä resursseilla riittävän yleisön saaminen esityksiin on haastavaa. Normaalit käytettävissä olevat markkinointi- ja tiedotuskeinot eivät houkuttele tarpeeksi uutta yleisöä. Tanssi-

esitysten elinkaaret ovat lyhyitä ja ryhmät suunnittelevat toimintaansa esitys kerrallaan saamiensa taloudellisten resurssien mukaan. Pitkäjänteinen työskentely on suurimmalle osalle tanssitaiteen tekijöistä mahdotonta rahoituspohjan vuoksi.

Yksi tanssin tarvetta lisäävä tekijä voisi olla tanssin sisällyttäminen peruskoulujen opetussuunnitelmaan omana aineenaan. Nyt se on vain häviävän pieni osa liikuntatunteja liikunnanopettajan ohjaamana ja tanssin taideaspekti jää usein täysin ilman huomiota. Tilanteen korjaamiseksi tulisi tanssille laatia valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet.

4.1 Tanssin markkinointi

Tanssin markkinointia suunnataan yleensä kulttuurin harrastajille. Suomessa on kuitenkin runsaslukuinen tanssin harrastajakunta, joka ei käy katsomassa ammattitanssijoiden esityksiä. Tähän suureen ryhmään tulisi panostaa. Tanssin noin 30 perusoppilaitosta on valtion rahoittamia laitoksia. Niiden vuosittaiseen ohjelmaan tulisi kuulua ainakin yksi ammattiesitys. Tämä voisi olla jopa velvoitus rahoittajan puolelta, mikä lisäisi huomattavasti tanssiesitysten yleisön määrää. Tällä hetkellä vain harvat oppilaitokset vievät oppilaitaan esityksiin, koska ne menevät päällekkäin opetustuntien kanssa. Jos esitykset otetaan huomioon hyvissä ajoin opetusohjelman suunnittelussa tällaista päällekkäisyyttä ei tule.

Korkeasti koulutetut naiset muodostavat maassamme taiteen suurkuluttajien ryhmän. Nämä naiset pitäisi tavoittaa myös tanssiyleisön joukkoon. Naiset ovat aktiivisia jäseniä yhdistyksissä ja järjestöissä, mitkä ovat potentiaalisia kohderyhmiä tanssin markkinoinnille. Näiden ryhmien tavoittamiseen kannattaa panostaa ja luoda esimerkiksi esitysten kylkeen erityisesti naisille suunnattuja salonki-iltoja, jolloin esitykseen lähtemiselle saadaan lisähoukutin.

4.2 Yleisötyö

Taiteen kenttä kilpailee yleisöstä muiden vapaa-ajan käytön mahdollisuuksien kanssa. Yleisöt jaetaan neljään eri ryhmään: osallistujat, aikojat, välinpitämättömät ja vastustajat. On epärealistista pyrkiä saamaan kaikkien ryhmien jäsenet osallistujiin. Tavoitteeksi riittää saada osallistujia osallistumaan useammin ja nostaa kutakin muuta ryhmää yhtä tasoa ylemmäs. (Michael Quine, 2009.)

Yleisötyötä voidaan lähestyä monella tavalla. Kulttuuripolitiikan tutkija Nobuko Kawashima jakaa sen neljään päämäärään: yleisökasvatus (audience education) tai nykyään puhutaan ehkä mieluummin yleisöyhteistyöstä, maun kehittäminen (taste cultivation), markkinoinnin laajentaminen (extended marketing) ja kulttuurin sisällyttäminen (cultural inclusion). Yleisöyhteistyöllä kasvatetaan yleisöjen kiinnostusta ja ymmärrystä taiteisiin. Maun kehittämisellä autetaan uusien taidelajien löytymistä. Laajentamalla markkinointia pyritään saavuttamaan entisiä osallistujia ja aikojia. Kulttuurin sisällyttämisellä haetaan uusia yleisöjä (Nobuko Kawashima, 2000.)

Yleisötyön toimintatavoilla pyritään vahvistamaan teatterin ja yleisön välistä suhdetta (Tutkivan teatterityön keskus 2010, 2). Näitä ovat esimerkiksi keskustelut, luennot, taiteilijatapaamiset, avoimet harjoitukset, työpajat, taiteellisen luomisprosessin avaaminen yleisölle ja erityisryhmille suunnattu toiminta. Kulttuurikuriiritoiminta on uusi yleisötyön muoto. Kulttuurikuriiri jakaa tietoa kulttuuritapahtumista ja innostaa muita osallistumaan niihin.

Yleisötyö voi keskittyä tuotteeseen, jolloin pyritään kehittämään yleisöä arvostamaan tuotetta tai se voi keskittyä kohteeseen, jolloin pyritään palvelemaan yleisön tarpeita (Michael Quine, 2009).

Teattereista voisi muodostua kohtaamispaikkoja, kodin ulkopuolisia olohuoneita, joihin olisi helppo ja mukava tulla. Osassa teattereista on aiemmin käytetty asiakasraa- teja ja -kyselyjä. Näitä pitäisi ottaa jälleen käyttöön tanssin osalta, jotta saadaan tanssiyleisöltä verrattain helposti tärkeätä palautetta. Vastauslaatikon pystyttäminen ja kyselykaavakkeen jakaminen eivät varmasti vie liikaa resursseja miltään taholta. Tanssin talon yhtenä tehtävänä voisi olla tähän tarkoitukseen helposti täytettävän,

valtakunnallisesti jaettavan peruskyselylomakkeen suunnittelu. Se voisi tarvittaessa auttaa vastausten analysoinnissa ja jatkotoimenpiteissä.

Pieni suomalainen balettiseurue on vuodesta 2009 työllistänyt vuosittain yli 20 nuorta tanssin ammattilaista. Seurue on esimerkki esitystoiminnan lisäksi ahkeraa yleisötyötä tekevästä tanssiryhmästä. Sillä on viisi erilaista esitys-työpaja yhdistelmää, joita se on vienyt kouluihin ympäri Suomea. (Tuija Lindholm 2012.)

Taiteen käyttö erilaisissa hyvinvointipalveluissa on hyväksi keinoksi havaittu ja se on vahvasti lisääntynyt. Tätä ideaa myös tanssin kenttä voi hyödyntää yleisötyön kehittämisessä. Esimerkiksi keskustelutilaisuudet esitysten ohessa teemalla hyvinvointia taiteesta voisi herättää monen sellaisenkin kiinnostuksen, joka ei tanssia muuten kävisi katsomassa.

Myös työelämä on ottanut taidelähtöisiä menetelmiä käyttöönsä esimerkiksi kommunikaatiokyvyn ja tiimityötaitojen lisäämiseksi. Henkilöstön koulutustilaisuuksiin kutsutaan taiteilijoita tuomaan uusia luovia ajatuksia ja ratkaisuja työelämän ongelmiin. Taide voi saada ainakin hetkellisesti ihmisen unohtamaan omat ongelmansa, saamaan elämänsä uusia sisältöjä ja merkityksiä sekä kokemaan asioita, jotka kohoaavat arjen yläpuolelle.

4.3 Taidetanssi – viihdetanssi

Ostavatko teatterit mieluiten viihhteellisiä produktioita, joita on helppo myydä yleisölle? Lipputuloja on saatava. Taidetanssiesitykset nähdään usein liian vaikeasti ymmärrettävinä ja siten yleisön tavoittaminen on haastavaa. Koreografeja on kritisoitu tekevän teoksia vain omalle ammattikunnalleen eikä tavalliselle yleisölle. Teosten yleisöystävällisyyttä voidaan lisätä järjestämällä taiteilijatapauksia, joissa avataan niiden taustoja. Katsoja ei koe esityksen jälkeen itseään tyhmäksi jos ei ymmärtänyt teosta ja uskaltaa mennä katsomaan tanssia uudelleen. Yleisö, joka osallistuu taiteilijatapauksiin on jo kuitenkin saatu tulemaan esitykseen. Haaste on yleisön paikalle saaminen jos teos kuulostaa liian vaikealle. Tanssityyliä raja-aitoja madaltamalla anne-

taan uudelle yleisölle mahdollisuus nähdä sellaistaakin tanssia, mitä se ei ehkä pelkää menisi katsomaan.

Tanssiryhmien on hyvä viedä esityksiään myös viihteellisiin konteksteihin esimerkiksi yritysten tapahtumiin. Tällä tavoin tanssiryhmien rahoituspohjaa on mahdollista laajentaa yksityiselle sektorille. Taidetanssi ja viihdetanssi tukevat toinen toistaan. Laadukkaita esityksiä voi popularisoida. Rinnalla tarvitaan kuitenkin kovatasoista taidetanssia, ettei se jää viihteen varjoon. Yleinen näkemys tuntuu olevan, että viihteellinen tanssi ei syö taidetanssin arvoa. Sillä voi olla jopa päinvastainen vaikutus, koska sen avulla tanssin tunnettuus lisääntyy. Tästä hyvinä esimerkkeinä ovat televisiossa yleistyneet tanssiohjelmat kuten Tanssii tähtien kanssa ja Dance, jotka keräävät huiimia katsojamääriä.

Esimerkki ohjelmiston ja yleisön välisestä kimurantista suhteesta on Lappeenrannan kaupunginteatteri, joka kärsi merkittävästä yleisökadosta vuoden 2012 keväällä. Paikallislehti uutisoi asiasta ja sai aikaan vilkkaan ohjelmistopoliittisen keskustelun, joka jatkui usean kuukauden ajan. Miten täyttää yleisön odotukset ja katsomon sekä tyydyttää taiteellisen kunnianhimon ottaen kuitenkin huomioon sen, että teatteri on verovaroin tuettu kulttuurilaitos, jonka tehtävänä on tarjota palveluja kuntalaisille? Koska kulttuuria tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena Lappeenrannan teatterin tappiosta kärsivät myös muut kulttuurialan toimijat kuten kirjasto, jota kiellettiin hankkimasta uutta aineistoa sekä kaupunginorkesteri. Selkkaus johti teatterin ja yleisön väliseen luottamuspulaan, johon teatteri haki ratkaisua lupaamalla keventää ohjelmistoaan. (Salla Hongisto 2012.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tanssin kiertuetoiminnan kehittämiseksi löytyi useita jo entuudestaan tiedossa olevia haasteita. Tanssin harrastajia on Suomessa paljon, mutta ammattimaisia toimijoita hyvin vähän. Tanssi koetaan marginaaliseksi taiteen muodoksi, jonka yleisöpohjan kasvattamista pidetään vaikeana. Monet kaupunginteatterit kuitenkin haluavat, että

korkeatasoista tanssia nähdään myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Toimivien verkostojen merkitystä pidetään suurena.

Laajan vierailutoiminnan esteenä ovat esitysten aikatauluttaminen tuotannollisesti toimivan kiertueen muotoon sekä tekniset haasteet. Tanssiteokset voivat tarvita kokonaisen päivän tekniikan rakentamiseen, mikä lisää paikallisen ja vierailevan teknisen henkilökunnan työmäärää huomattavasti.

Tarvitaan resursseja henkilöstöön, tiloihin ja tekniseen toteutukseen. Taloudelliset tekijät nousivat yhdeksi tanssiteosten ostamisen suurimmaksi esteeksi.

”Jos satsataan tanssiesityksiin on se muusta esitystoiminnasta pois, koska tanssi tuo pelkkää menoa”.

Yhteistyö tanssin kentän ja teattereiden välillä koettiin tärkeäksi. Sen avulla tavoitellaan muun muassa vuoropuhelun lisäämistä tanssin ja teatterin kenttien välillä, eri osapuolten osaamisen kehittämistä ja uusien verkostojen löytymistä. Kun yhteisiä asioita viedään eteenpäin, markkinoidaan ja vaikutetaan päättäjiin, on suurempi mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi yhteistyötä tekemällä laajalla rintamalla. Yhteistyön tärkeyttä jo projektien suunnitteluvaiheessa painotettiin. Teattereilla voi olla teema tai kohderyhmä, jolle esityksiä suunnataan ja tilattavan tanssiteoksenkin tulisi noudattaa tätä linjaa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa suunnittelutyö päästään aloittamaan sitä suurempi mahdollisuus on löytää ohjelmistoon sopiva teos. Pelkkä teoksen korkea taso ei katsottu riittäväksi jos teos ei muuten puhuttele tai tunnu kiinnostavalta. Myös teattereiden keskinäistä yhteistyötä peräänkuulutettiin. Miten teattereiden johtajat toimivat yhdessä kiertueen aikaansaamiseksi?

Teattereiden ja tanssikentän välille halutaan ulkopuolinen asiantuntijataho, välittäjä, joka helpottaisi sekä teattereiden että kiertävien ryhmien työtä ja veisi kiertuetoimintaa varmemmalla pohjalla eteenpäin. Tarvitaan tahon, joka toimii keskustelualustana ja pitkäjänteisen yhteistyön koordinoijana. Julkista lisätukea ei suurella todennäköisyydellä ole odotettavissa, mutta rahoittajat voisivat taloudellisesti kannustaa vastaanottamaan vierailuja korvamerkkaamalla tietyn osan rahoituksesta siihen

Opinnäytetyötä varten tekemieni haastattelujen pohjalta nousi kaksi arvokysymystä keskeisinä tekijöinä esiin: 1) alueellisuus – valtakunnallisuus. Kuntien suhtautuminen mietityttää, kun osa sen myöntämästä rahoituksesta kohdistuu alueen ulkopuolelta tuleville vieraileville ryhmille. 2) Taidetanssi – viihdetanssi. Teoriassa teattereiden ohjelmistopolitiikassa taiteellinen sisältö on tärkein teosta valittaessa, mutta käytännössä teoksen myyvyys nousee merkittävään rooliin. Yleisöä on saatava paikalle. Taidetanssi koetaan vaikeana ja sillä on vähemmän katsojia kuin viihteellisillä teoksilla.

Teattereihin pyritään kuitenkin luomaan mahdollisimman monipuolinen ohjelmisto ja halutaan tarjota yleisölle erilaisia ja uusia kokemuksia. Jotkut teatterit haluavatkin ottaa vierailevia tanssiesityksiä ohjelmistoonsa, vaikka ne ovat yleensä taloudellisesti kannattamattomia. Esityksen tason nähdään heijastuvan suoraan yleisön määrään.

Yleisön laajentaminen ja tanssiohjelmiston suunnittelu vaatii pitkäjänteisyyttä. Yleisölle pitää antaa mahdollisuus osallistua ja kokeilla näkemisen lisäksi. Tanssin tekijöitä haastettiin kaatamaan tanssin tyylien raja-aitoja sekä lisäämään teosten yleisöystävällisyyttä.

”On kova työ rakentaa tanssille tarvetta.”

Teatterit haluavat madaltaa usein liian korkeaa henkistä kynnystä astua teatterirakennukseen ja tulla katsomaan esityksiä. Kun kynnyksen on ensimmäisen kerran ylittänyt, on huomattavasti helpompi tulla uudelleen. Kynnyksen madaltamiseksi kaivataan tapahtumia, esimerkiksi työpajoja ja keskustelutilaisuuksia, joissa yleisö pääsee osallistumaan ja tekemään pelkän katsomisen sijaan. Lapsille ja nuorille halutaan omia tapahtumia. Yhteistyö oppilaitosten kanssa on ensiarvoisen tärkeää, jotta oppilaat oppivat uusi asenteita ja käytäntöjä.

Aluekeskukset ovat teatteriverkoston tärkeitä kumppaneita. Ne nähtiin oman alueensa tanssin asiantuntijoina. Niiden muuhun rooliin kaivattiin tarkennusta. Tiedon kulun tehostamiseen on kaikkien osapuolten kiinnitettävä huomiota. Teatterit kokivat tanssin kentän tiedottamisen puutteellisena, mistä Tanssi kiertää -hanke toimii esimerkkinä. Sen kohderyhmää tavoitettiin heikosti. Ajanjaksolle sattui paljon teattereiden

avainhenkilöiden henkilövaihdoksia. Jotkut kokivat tämän jopa taloudellisia paineita merkittävämpänä tekijänä yhteistyön hitaalle alulle. Projektin sisältämät esityskokoukset koettiin liian raskaiksi toteuttaa. Vuoden 2013 teatteritilaston osoittavat, että teatterilippuja myytiin keskimäärin 5-10 % aiempaa vähemmän. Tämä yleinen huono linja ei voi olla vaikuttamatta teatterinjohtajien ohjelmiston suunnitteluun.

Tanssi kiertää -projektin puitteissa keväällä ja syksyllä 2014 järjestetään tanssin tapahtumia, jotka esittelevät tanssia laajasti ja osallistavat yleisöjään. Ensimmäinen Tanssi kiertää -hankkeeseen liittyvä keskustelutilaisuus on huhtikuussa 2014. Elokuussa 2014 pidetään tanssin ja teatterin toimijoiden sekä rahoittajien yhteinen seminaari. Erilliseen tilaisuuteen on vaikea saada osallistujia, mutta kun keskustelutilaisuus järjestetään laajemman tapahtuman yhteyteen, mahdollisuus isoon ja aktiiviseen osallistujamäärään on suurempi. Tässä vaiheessa Tanssi kiertää -projektia voidaan jo todeta, että välirahoituksen tarve on olemassa kunnes tanssin tarve saadaan kasvamaan ja tanssiesitykset myyvät paremmin.

Seuraavaa tanssin kiertuetta ajatellen olennaista on pohtia, kuka valitsee kiertueteokset. Järjestetäänkö kaikille avoin haku, kuten meneillä olevassa Tanssi kiertää -hankkeessa vai valitaanko teokset kuratoimalla eli ammattilaisen tekemällä valintaprosessilla? Suomen tanssin kenttä on hyvin pieni. Kenellä on kompetenssia toimia kuraattorina vai onko kuraattoreita useampia? Kuka teokset tuottaa ja olisiko hyödyllistä tehdä yhteistuotantoja? Kiertävien teosten hinnoitteluun on kiinnitettävä huomiota. Kiertueorganisaation rahoitusjärjestelmän muodostuminen vaikuttaa siihen mitä tahoja subventoidaan. Rahoitus voidaan käyttää kattamaan esimerkiksi koordinoivan organisaation resurssikuluja, matka- ja majoituskuluja, teosten uudelleen lämmittämistä ja tuotantokuluja tai kohdentaa se tilaajalle kannustimeksi kiertuetoimintaan osallistumiselle.

Teosten soveltuvuus kiertämiseen on pohdittava tarkkaan. Tekniset vaatimukset vaikuttavat suoraan kustannustehokkuuteen. Jotta pysyvän kiertuejärjestelmän luomiseen tarvittava vakaa yhteistyö saadaan aikaiseksi, on teattereiden saatava riittävän suuri yleisömäärä. Kiertävien teosten tulisi siis herättää kiinnostusta mahdollisimman suuressa joukossa. Osa tanssiteoksista suunnataan enemmän alan ammattilaisille

kuin suurelle yleisölle, mikä ei edesauta yleisöpohjan laajentumista. Laajempi tiedottaminen esitystoiminnasta helpottaa sisällöistä vähemmän tietävää ostajaa.

HOP! -tapahtuma on potentiaali keino lisätä yleisöpohjaa silloin, kun siitä saadaan luotua oman kaupungin näköinen tapahtuma. Osa teatterinjohtajista toivoi pääsevänsä mukaan HOP! -konseptin ideointi- ja kehittämistyöhön. Valtakunnallista, vakiintunutta ja tunnettua tapahtumakonseptia kannatetaan ja sen uskotaan kiinnostavan yleisöä ja mediaa eri tavalla kuin paikallinen yksittäinen tapahtuma. Tanssitapahtumilla on parhaimmat onnistumisen mahdollisuudet kun alueen toimijat ovat aktiivisesti mukana yhteistyössä. Tapahtumalle voisi hakea erillisrahoitusta yhdessä useamman tilaajan ja ulkopuolisen tuottajan kanssa. Tanssin talo voisi toimia tässä luontevasti yhteistyökumppanina. Tanssiareenan Aerowaves -kiertue on esimerkki hyvin onnistuneesta tuotannon ulkoistamisesta. Tanssi kiertää -projekti voinee ammentaa tästä mallista paljon hyviä käytäntöjä.

Suomesta puuttuvat Keski-Euroopassa yleiset vierailuteatterit ja niiden väliset kiertueverkostot. Suomalaisia kaupunginteattereita ei toistaiseksi ole voitu hyödyntää tanssin vierailunäyttämöinä. Ulkomaisten kiertuemallien soveltaminen meidän oloihin suoraan sellaisenaan on vaikeaa. Niiden syntymiseen on kuitenkin vaikuttaneet hyvin samantyyppiset ongelmat kuin Suomen tanssikentällä on tällä hetkellä havaittavissa.

Olennaista pysyvän kiertuejärjestelmän kannalta on kaikkien asianomaisten yhteinen tavoite ja usko tanssin kiinnostavuuteen.

6 POHDINTAA

”Tanssi taipuu kaikkeen” (Tero Saarinen 2014)

Kiertuetoiminnasta hyötyvät kaikki siihen osallistuvat osapuolet. Taiteilijoille se tuo lisää työtilaisuuksia, esiintymismahdollisuuksia ja näkyvyyttä, minkä myötä tunnetuus kasvaa. Teosten elinkaaret pitenevät ja niiden saavutettavuus lisääntyy. Teatterit saavat uutta, laadukasta taiteellista sisältöä ohjelmistoihinsa ja laajentavat yleisö-

ään. Yleisö saa uusia, erilaisia kokemuksia. Parhaimmillaan kiertuetoiminta säästää kustannuksia, kun taloudellinen vastuu jakaantuu eri toimijoiden kesken. Tanssin eri muotojen tunnettuus lisääntyy ja sen imago kasvaa. Tanssin aluekeskusten yhteistyö muiden toimijoiden kanssa lisääntyy ja osaaminen kasvaa. Tanssin harrastajat saavat enemmän tilaisuuksia nähdä laajemmalla skaalalla tanssiteoksia omalla paikkakunnallaan, jolloin heidän oma osaamisensa kehittyy. Rahoittajien kannalta jatkuva, vakiintunut toiminta tuo paremman hyötysuhteen siihen satsatulle taloudelliselle panostukselle. Päästään pois "hankesuosta". Hankkeet työllistävät sen keston ajan, mutta ne eivät ainakaan tanssin kiertuetoiminnan kehittämisen kohdalla ole johtaneet pitkäjänteisiin toimintatapojen muutoksiin.

Valtio voisi kehittää vuosittaisen kiertuerahoituksen systeemiä. Se voisi korvamerkitä tietyn osan myöntämistään avustuksista käytettäväksi kiertuetoimintaan. Subventio voisi kohdentua suoraan kiertävälle ryhmälle käytettäväksi esimerkiksi kiertueesta koituviin matka- ja majoituskuluihin. Toinen vaihtoehto on subventoida teoksen vastaanottavaa tahoa, joka sen avulla pienentää omaa riskiään tanssiteosta ostaessaan ja ostokynnys madaltuu. Ostaja tekee ostopäätöksensä omien tavoitteidensa mukaan. Hän tuntee alueensa tarpeet ja voi valita teokset esimerkiksi sopivan tematiikan mukaisesti. Kolmas vaihtoehto on subventoida erillistä organisaatiota, jonka tehtävänä on toimia tanssin kiertuetoiminnan välittäjänä ja koordinaattorina eri toimijoiden välillä. Jos erillinen organisaatio tekee kiertueeseen liittyvää tuotantotyötä, vapautuu myyjältä (tanssiryhmä) ja ostajalta (teatteri) huomattavasti resursseja muuhun toimintaan.

Karttunen Kollektivin, yhden suomalaisen tanssin kärkiryhmistä, lopettaminen vuonna 2013 on esimerkki siitä, mihin turhautuminen vapaan kentän tukipolitiikkaan voi johtaa.

Uuden tanssiyleisön saamiseksi paikalle on tanssin tarvetta saatava lisättyä. Matalan kynnyksen monipuolisilla, yleisöä aktivoivilla tanssitapahtumilla saadaan uutta yleisöä rohkaistua lähtemään myös tanssiesityksiin. Tanssin eri lajien raja-aitoja on pystyttävä avaamaan ja jopa kaatamaan.

Kiertue toimintaan liittyvä tapahtuma tulee tuotteistaa eli luoda sille monistuva formaatti, muoto, sisältäen muun muassa visuaalisen ilmeen ja muita peruselementtejä. Sen pohjalta tanssitapahtumat voidaan räätälöidä kunkin alueen omien tarpeiden mukaisiksi. Tuotteelle rakennetaan brändi, jolla erottaudutaan muista tapahtumista. Valtakunnallinen brändi tuo tuotteelle lisäarvoa ja lisää mielle yhtymiä kiinnostavasta, uskottavasta ja ammattitaidolla tehdystä tapahtumasta. Paikallisen, yksittäisen tapahtuman markkinointi ja menestyksekkäs toteuttaminen on huomattavasti vaikeampaa. Tapahtumien tuottamisessa alueet tarvitsevat sekä teknistä että tuotannollista apua.

Yhteistyö on toimivan kiertue toiminnan perusta. On ensisijaisen tärkeää, että kaikilla osapuolilla on yhteinen tahtotila kiertue toimintajärjestelmän suhteen. Pitäisi pyrkiä luomaan pitkäkestoinen yhteistyömuoto, jossa partnerit sitoutuvat toimintaan esimerkiksi kahden vuoden määräajaksi. Järjestelmässä pysytään vaikka toimijoiden avainhenkilöt vaihtuisivat.

Kiertue aikatauluun voisi tuoda helpotusta yhteistyössä mukana olevien teattereiden yhteisellä päätöksellä sopimat viikot, jotka varataan vierailuesityksille. Hyvä ajankohdaksi vierailuille vaikuttaa olevan toukokuussa, kun teattereiden oma ohjelmisto on jo loppumassa. Teatterinjohtajat tosin joutuvat miettimään mitä he tekevät omalla kuu-kausipalkkaisella henkilökunnallaan vierailuviikon aikana. Voiko samanaikaisesti viedä teatterin omia teoksia teatterin ulkopuolelle ja työllistää siten omaa henkilökuntaa? Tällainen malli saattaisi toimia, mutta siihen tarvitaan joko keppiä tai porkkanaa rahoittajien taholta, jotta prosessi saadaan käyntiin.

Tanssin talo -hankkeen on jo tässä vaiheessa todettu lisänneen yhteistyöhalukkuutta aluekeskusten, teattereiden ja alueen tanssiryhmien välillä. Sen yksi konkreettinen, kaikkia osapuolia helpottava työ voisi olla koota yhteen teattereiden ja muiden esityspaikkojen perustiedot kuten katsomon koko, näyttämön koko ja tekniset mahdollisuudet. Tanssin talon pääteemat vuodelle 2014 ovat Tanssi kiertää -projektin lisäksi kaupunkiosataiteilijaprojektit, joiden avulla se kehittää välittäjätoimintaansa sekä harjoitustilapankkiprojekti. Se aloittaa myös säännölliset avoimet tapaamiset, jotka tarjoavat kaikille mahdollisuuden osallistua Tanssin talon toiminnan kehittämiseen.

Kiertuetoimintaa on pyritty kehittämään myös muilla taiteen sektoreilla. Tärkeää olisi tehdä yhteistyötä muiden kotimaisten toimijoiden kanssa, jotka tavoittelevat samaa päämäärää; jakaa tietoa ja kokemuksia. Taiteen alasta riippumatta ongelmat ovat osoittautuneet hyvin samankaltaisiksi.

Vinkkejä tanssin kiertuejärjestelmän kehittämiseen kannattaa ottaa ulkomailla hyvin toimivista rakenteista. Suomessa teatteriverkosto on kuitenkin omanlaisensa ja on löydettävä meidän olosuhteissa toimivimmat toimintatavat. Tanssille räätälöity subventoitu kotimaan kiertueverkosto on näkemykseni mukaan välttämätön, jotta saadaan luotua aktiivista kiertuetoimintaa. DTP:n kaltaisessa mallissa tarvitaan erillinen organisaatio, joka toimii järjestelmän jäseneteattereiden ja kiertävien ryhmien välittäjänä. Se valitsee kiertävät teokset ja esittelee ne teattereille. Merkittävänä lisänä DTP:n toiminnassa on vahva tiedottaminen ja markkinointi sekä interaktiivisuus yleisön kanssa.

Kunnat voisivat ottaa oppia Berliinin mallista, jossa panostus kaupungin kulttuuritoimintaan näkyy jatkuvasti kasvavana turismina. Eri puolilta maailmaa matkustetaan Berliiniin katsomaan teatteriesityksiä. Kaupungissa on kymmeniä vierailuteattereita ja satoja vapaita ryhmiä, jotka suunnittelevat esityksensä kiertuetoimintaan sopiviksi. Panostus kulttuurin voi siis olla myös matkailunedistämistä. Lisääntyvien matkailijamäärien myötä kuntien tulot myös kasvavat. (Suna Vuori 2014.)

Kansainvälistä tanssin päivää vietetään tanssija, koreografi ja tanssiteoreetikko Jean-Georges Noverren (1727–1810) syntymäpäivänä 29. huhtikuuta Kansainvälisen Teatteri-instituutin tanssikomitean aloitteesta. Suomessa tanssin päivän traditio on ollut vuodesta 1981. (Tanssin tiedotuskeskus 2013.) Sen näkyvyys suurelle, tanssin aktiivikentän ulkopuoliselle yleisölle on kuitenkin ollut vähäistä. Tämän vakiintuneen tanssin teemapäivän hyödyntäminen paremmin satsaamalla sen markkinointiin entistä enemmän vie tanssin sanomaa eteenpäin ja tavoittaa uutta potentiaalista tanssiyleisöä.

Opinnäytetyöhön koottu tieto suomalaisen tanssin kiertuetoiminnan eteen tehdyistä toimenpiteistä on Tanssin talolle arvokasta. Työ ei tuonut mullistavaa uutta tietoa tanssin kiertuetoiminnasta, mutta se kuitenkin vahvisti yhteistyön tekemisen tahtotilaa

asian eteen ja tarvetta rahoituspohjan muutokselle. Arvoa on tuonut opinnäytetyöprosessin aikana tapahtunut vuoropuhelu tanssin ja teatterin kenttien välillä. Kiinnostus aiheeseen ja sen kehittämiseen on kasvanut ja tahto-tila saada aikaiseksi toimiva järjestelmä on lisääntynyt.

Tanssin talolle toivottiin roolia toimijoiden välisenä keskustelualustana ja kordinoivana tahona. Sitä varten tarvitaan erillinen rahoitus, jonka voisi lohkoa kiertue-toimintaa varten nykyisestä rahoituspotista.

Suomalainen tanssi kaipaa edelleen asemansa kohotusta taiteen kentällä niin imagon kuin rahoituspohjankin suhteen. Tanssin kentän uurastuksen ja Tanssin talo ry:n viime vuosina tuoman lisäpanostuksen avulla on päästy siinä haastavassa ja pitkäjänteisessä työssä jo aimo harppaus eteenpäin.

Jää nähtäväksi mikä on päättäjien kanta tanssin tulevaisuudesta maassamme ja löytyykö kulttuuripoliittista tahtoa mahdollistaa tanssille vakiintunut kiertuemalli ja kaikille osapuolille mielekäs yhteistyömuoto.

LÄHTEET

- Aarre-Ahtio, Reetta 2013. Vierailuesitysten sisällyttäminen teatterin ohjelmistoon: kartoitus teatterin ohjelmistosuunnittelun lisäksi. Metropolia ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutusohjelman opinnäytetyö.
- Aerowaves 2013. Aerowavesin internet-sivut. Viitattu 26.10.2013. <http://www.aerowaves.org/>
- Ahonen, Piia 2010. Kiertueverkostot -seminaarin muistio 28.10.2010. Tanssissa on tulevaisuus -juhlaseminaarisarja. Tanssin Tiedotuskeskus. Viitattu 29.11.2013. <http://www.danceinfo.fi/assets/Uploads/muistiokiertueverkostotseminaari1409201.pdf>
- Cantell, Timo 2003. Nykytanssin yleisöt. Tutkimus Tanssiareena 2000 -festivaalin kävijöistä. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Tilastotietoa taiteesta n:o 31.
- Cirko Aereo 2013. Cirko Aereon internet-sivut. Viitattu 4.12.2013. <http://www.cirkoareo.net>
- Dance Consortium 2013. Dance Consortiumin internet-sivut. Viitattu 27.9.2013. <http://www.danceconsortium.com>
- Dance Touring Partnership 2013. Dance Touring Partnershipin internet-sivut. Viitattu 8.10.2013. <http://www.dancetouringpartnership.co.uk>
- Dansenät Sverige 2013. Dansenät Sverigen internet-sivut. Viitattu 28.10.2013. http://www.dansenshus.se/DansNat_Sverige/In_English/Home/
- Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus 2012. Helsingin kulttuuristrategia 2012-2017 ja taustaselvitys.
- Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus 2008. Selvitys tanssitaiteilijoiden työ- ja esiintymistiloista Helsingissä 2008.
- Hongisto, Salla 2012. Yle Uutiset internet-sivut. Viitattu 24.11.2013. http://yle.fi/uutiset/kirjasto_kuittaa_teatterin_tappioita/6220224.
- Huippu-urheilun faktapankki 2013. Huippu-urheilun faktapankin internet-sivut. Viitattu 7.12.2013. <http://www.kihu.fi/faktapankki/lisenssit/>
- Härkönen, Erika 2011. Tanssin kiertueverkoston kehittäminen: selvitys partnereita palvelevasta toimintamallista. Metropolia ammattikorkeakoulun kulttuuri-tuotannon koulutusohjelman opinnäytetyö.
- Kawashima, Nobuko 2000. Beyond the Division of Attenders vs. Non-attenders: A study into audience development in policy and practise. Viitattu 7.1.2014. http://www2.warwick.ac.uk/fac/arts/theatre_s/cp/publications/centrepubs/ccps_paper_6.pdf
- Kylänpää, Riitta 2014. Suomalaista teatteria vaiva laiha klikkaushumanismi. Suomen Kuvalehti 04/2014.
- Liikekieli.com 2013. Liikekieli.com:n internet-sivut. Viitattu 21.9.2013. <http://www.liikekieli.com>
- Lindholm, Tuija 2012. Pienen Suomalaisen Balettiseurueen yleisötyön kehittäminen kouluissa 2010-2011. Humanistisen ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutusohjelman opinnäytetyö.

- Lukkari, Ulla 2012. Toimialan arvonmääritys -projekti, pilottina Tanssin ala.
- Erillislite Fact Sheets Luovat alat 2011. Luova vienti -projekti: Luovien alojen vienti- ja kansainvälisen toiminnan kartoitus 2011. Projektiraportti.
- Moisio, Saara 2012. Institutional pressures and conventions of operation -challenges for collaboration between Finnish municipal theatres and independent dance companies. Helsingin yliopisto, teatteritiede, opinnäytetyö.
- Nevala, Maria-Liisa (toim.) 2003. Suomen Kansallisteatteri: teatteritalo ennen ja nyt. Helsinki: Otava.
- Oinaala, Anu ja Ruokolainen, Vilja 2013. Vapaan kentän jäljillä. Tutkimus teatterin, tanssin, sirkuksen sekä performanssi- ja esitystaiteen vapaasta kentästä. Cuporen verkkojulkaisuja 20.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2004. Tanssin aluekustustoiminta. Opetusministeriön työryhmä -muistioita ja selvityksiä 2004: 16. Helsinki.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön internet-sivut. Viitattu 14.10.2013. <http://www.minedu.fi>
- Pekkala, Laura 2013. Kiertue- ja vierailutoiminta esityksiä vastaanottaneiden teattereiden ja festivaalien näkökulmasta. Kiertueella henki kulkee. Tekijä -hankkeen loppujulkaisu.
- Quine, Michael 2009. Audience Development, Education and Participation in Theatre, Experiences from the UK.
- Romo, Hanna 2010. Vierivä kivi ei sammaloidu – Teatterifestivaalin kehittäminen: Tampereen Teatterikesä – Off Tampere. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Sorjonen, Hilppa 2013. Tanssiryhmien ja -tuotantokeskusten valtionosuuslisäys 2008 - 2010: vaikutus talouteen ja toimintaan.
- Taideyliopiston teatterikorkeakoulu 2013. Taideyliopiston teatterikorkeakoulun internet-sivut. Viitattu 3.12.2013. <http://www.teak.fi>
- Taiteen keskustoimikunta 2009. Tanssissa on tulevaisuus – Tanssin visio ja strategia 2010 - 2020.
- Tanssin talo ry 2013. Tanssin talo ry:n internet-sivut. Viitattu 25.11.2013. <http://www.tanssintalo.fi>
- Tanssin tiedotuskeskus 2013. Tanssin tiedotuskeskuksen internet-sivut. Viitattu 14.9.2013. <http://www.danceinfo.fi/hankkeet-ja-julkaisut/hankkeet/kedja-2012-2015/keoja-think-tank-touring-network/>
- Tanssin tiedotuskeskus 2014. Tanssin tiedotuskeskuksen internet-sivut. Viitattu 02.02.2014. <http://www.danceinfo.fi>
- Tanssiteatteri Raatikko 2013. Tanssiteatteri Raatikon internet-sivut. Viitattu 24.10.2013. <http://www.raatikko.fi>
- Tekijä -hankkeen loppujulkaisu 2013. Kiertueella henki kulkee. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu.
- Tutkivan teatterityön keskus 2010, julkaisu 2.

Von Brandenburg, Cecilia 2009. Taiteen merkityksestä työhyvinvoinnin edistämises-
sä.

Valtion tanssitaide-toimikunta 2008. VOS-tanssiteattereille ja tuotantokeskuksille sekä
tanssin aluekeskuksille osoitetut kyselylomakkeet.

Vuori, Suna 2014. Helsingin Sanomat 20.1.2014.

Wirzenius, Ulla 2013. Tanssitaiteen verkottumisprosessin käynnistäminen. Humanis-
tisen ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutusohjelman opinnäytetyö.

LIITTEET

Liite 1 Haastattelut

Kari Arffman, Jyväskylän kaupunginteatterinjohtaja

Isabel Gonzalez, Arts Management Helsinki

Miko Jaakkola, Kajaanin kaupunginteatterin johtaja

Jari Juutinen, Lappeenrannan kaupunginteatterinjohtaja

Erik Kiviniemi, Vaasan kaupunginteatterinjohtaja

Maksim Komaro, Circo Aereo, taiteellinen johtaja

Mikko Kouki, Oulun kaupunginteatterinjohtaja

Marjo Kuusela, koreografi

Pekka Laasonen, Kuopion kaupunginteatterinjohtaja

Antti Lahti, Minimi, taiteellinen johtaja

Jarkko Lehmus, JOJO, taiteellinen johtaja

Katarina Lindholm, Tanssin tiedotuskeskus

Helena Lindqvist, JOJO, toiminnanjohtaja

Pirjetta Mulari, Tanssin tiedotuskeskus

Sini Pesonen, Kokkolan kaupunginteatterinjohtaja

Kimmo Ryytänen, Lahden kaupunginteatterinjohtaja

Timo Sokura, Kansallisbaletti, tuottaja

Mari Turunen, Sisäsuomen tanssi, toiminnanjohtaja

Vesa-Tapio Valo, Seinäjoen kaupunginteatterinjohtaja

Reija Wäre, koreografi

Liite 2 Kyselylomake teatterinjohtajille

Teatterin ja vastaajan yhteystiedot

Nykytilanne:

Miten kuvailet teatterin ohjelmistoa?

Onko ohjelmistossa ollut tanssia?

Jos on, mitä lajeja?

Minkälaisia kokemuksia vieraillevista esityksistä on ollut?

Kokemuksia tuotannon näkökulmasta?

Yleisön palautteita? Onko yleisöä saapunut paikalle riittävästi?

Miten esitykset on rahoitettu?

Miten ja kuka on markkinoinut vierailuesityksiä ja miten niistä tiedotettu?

Tulevaisuudessa:

Sopiiko tanssi mielestäsi ohjelmistoonne?

Ottaisitko tanssia ohjelmistoon?

Jos ei, miksi?

Jos kyllä, miksi? Millainen tanssi kiinnostaa?

Kiinnostaako teatteria vierailuesitykset, yhteistuotannot vai omat tuotannot?

Kiinnostaako teatteria tanssijoiden työllistäminen talon omiin teoksiin esim. ko-reografeina, tanssijoina?

Toimisiko tanssi osana yleisötyötä?

Miten yleisöä tavoittaisi paremmin?

Miten vierailuesitykset tulisi rahoittaa?

Mikä on suurin este tanssin tuottamiseen talouden näkökulmasta?

Mitä asioita pitäisi muuttaa, jotta vierailunäytösten tilaamisen kynnyks madaltuisi?

Kyselylomake lähetettiin seuraaville teatterinjohtajille:

Kuopio: entinen johtaja Lasse Lindeman

Kuopio: Pekka Laasonen

Tampereen Työväen Teatteri: Maarit Pyökäri

Tampere: Reino Bragge

Seinäjoki: Vesa-Tapio Valo

Turku: Raija-Liisa Seilo

Riihimäen teatteri: Niina Torkko

Lappeenrannan teatteri: Jari Juutinen

Lahti: Kimmo Rynänen

Oulu: Mikko Kouki ja Minna Kurttila

Kajaani: Miko Jaakkola

Joensuu: Vihtori Rämä

Rovaniemi: Juha Vuorinen

Vaasa: Erik Kiviniemi

LIITE 3 Tanssin visio ja strategia 2010-2020 – työpapereita, kyselylomake: Vierailu- ja kiertuetoiminta kotimaassa, kysymykset 26-30

Kysymys 26. Onko teillä ollut vierailu- ja kiertuetoimintaa vuosina 2005–2007?

Valitkaa toimintanne kuvaavat vaihtoehdot.

Olemme vastaanottaneet kotimaisia vierailuja

Tuottamillamme teoksilla on ollut kiertue-esityksiä kotimaassa

Olemme vastaanottaneet ulkomaisia vierailuesityksiä

Tuottamillamme teoksilla on ollut esityksiä ulkomailla

Olemme järjestäneet festivaaleja

Kysymys 27. Ilmoittakaa oman esitystoimintanne jakautuminen (pois lukien tiiloissanne tapahtuneet vierailuesitykset) vuonna 2007 taulukon jaottelun mukaisesti sekä kokonaislukuina että prosentteina.

Esitysten lukumäärä 2007, %-osuus kaikista esityksistä 2007

Esitykset omassa tilassa/kotipaikkakunnalla

Esitykset muualla Suomessa

Esitykset ulkomailla

Esitykset yhteensä

Kysymys 28. Onko vierailu- ja kiertuetoiminnassanne tapahtunut muutoksia viimeisen viiden vuoden aikana?

Jos kyllä, millaisia?

Kysymys 29. Miten näette kotimaan kiertuetoimintanne kehittyvän lähitulevaisuudessa?

Kysymys 30. Jos teillä on ehdotuksia vierailu- ja kiertuetoiminnan tai sen tukemisen kehittämiseksi, kertokaa niistä lyhyesti.